

YARALAMALI TRAFİK KAZALARINDA CEZA MUHALEMESİ KANUNUNA GÖRE SAĞLANAN UZLAŞMANIN SİGORTA TAZMİNATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Mustafa İsmail KAYA*

Burçak TATLI**

ÖZET

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253/19, uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır hükmünü içermektedir. Ancak ceza yargılamasını ilgilendiren bir kanunda yapılan bu düzenleme sadece ceza davasına ilişkin anlaşmazlıkları değil, aynı zamanda hukuk davalarını da doğrudan etkilemektedir. Esasında bu hüküm ile suçtan zarar gören ile suçun faili arasında yapılacak uzlaşma ile suçtan zarar görenin zararının giderilmesi, sosyal barışın korunması ve mahkemelerin iş yükünün hafifletilmesi amaçlanmakta iken, hükmün katı uygulanması halinde hakkaniyete aykırı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu düzenlemenin Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılmış olması nedeniyle, uzlaştırma yapılmasındaki önceliğin, cezai ihtilafları sona erdirmek yönünde olması gerekmektedir. Uzlaşmanın hukuki sorumluluk alanındaki etkisinin cezai sorumluluğu olan kişi/kişiler ile sınırlı olması ve sadece bunların hukuki sorumluluğunu sona erdirmesi gerekirken, hukuki sorumluluğu olan diğer müteselsil sorumlular bakımından aynı sonuca varılmaktadır. Özellikle, Karayolları Trafik Kanunu m. 111/2 hükmü ve tazminata dair kesinleşen mahkeme kararından sonra maluliyet oranının artması nedeniyle yeniden ödeme yapılmasının talep edilmesinin mümkün olduğuna ilişkin yerleşik Yargıtay kararları dikkate alınarak yapılacak bir değerlendirme, bu sonuca ulaşılmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzlaşma, ibra, maluliyetin artması, tazminat, zorunlu mali sorumluluk sigortası.

* **Prof. Dr.**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, **e-posta:** mustafa.kaya@hbv.edu.tr,

ORCID: 0000-0002-3484-9569.

** **Dr. Öğr. Üyesi**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, **e-posta:** burcak.tatli@hbv.edu.tr,

ORCID: 0000-0002-4531-0147.

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.1116311

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 16/02/2022

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 08/04/2022

THE EFFECT OF RECONCILIATION ON COMPENSATION CLAIMS RESULTING FROM INJURY TRAFFIC ACCIDENTS

ABSTRACT

Art. 253/19 of Criminal Procedure Code states that if a reconciliation is reached, a lawsuit for compensation cannot be filed for the crime that is the subject of the investigation; the lawsuit filed is deemed to have been waived. However, this regulation made in a law concerning criminal proceedings directly affects not only the disputes regarding the criminal case, but also the civil cases. In fact, with this provision, while the reconciliation between the injured party and the perpetrator of the crime aims to remedy the damage, protect social peace and alleviate the workload of the courts, unjust results may arise if the provision is strictly enforced. Since this regulation is made in the Criminal Procedure Code, the priority in reconciliation is to end the criminal conflict, the results of the mediation should be limited to the person/persons with criminal responsibility, and only end their legal liability, the same outcome for other jointly and severally liable persons with legal responsibility should not be reached.

Keywords: Reconciliation, release, increase in disability, compensation, compulsory liability insurance.

GİRİŞ

Modern toplumun en önemli ihtiyaçlarından birinin ulaşım olduğu, ulaşımın sağlanması için geliştirilen araçların birçok faydası yanında aynı zamanda önemli bazı sorunların da kaynağı olduğu kabul edilmelidir. Yoğun araç kullanımının meydana getirdiği sorunların başında, trafik kazaları sonucu olarak ortaya çıkan maddi ve manevi zararlar gelmektedir. Trafik kazasına sebebiyet verenlerin, oluşan zararları karşılamakta güçlük çecekleri düşünüldüğünde, bu zararların giderilmesini sağlamak için sigorta yaptırılması son derece önemlidir. Bu ihtiyaca binaen 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK)¹ ile işleten ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin hukuki sorumluluğu düzenlenmiştir. KTK'nın 85. maddesinin birinci fıkrasına göre, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Ayrıca Kanun, zorunlu mali sorumluluk sigortasını da

¹ RG. 18/10/1983, S. 18195.

düzenlemektedir². Kanunun 91. maddesine göre, işletenlerin, bu Kanunun 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Bilindiği üzere, sigorta yaptırmak kural olarak ihtiyari olup, tarafların özgür iradesine bağlıdır. Ancak toplumsal menfaatlerin korunmasını ve zarar görenin uğramış olduğu zararın tam olarak karşılanmasını sağlamak amacıyla bazı durumlarda sigorta yaptırılması zorunlu kılınabilir³. Karayollarında meydana gelecek kazalar neticesinde doğan zararın karşılanması maksadıyla yaptırılan mali sorumluluk sigortası da bu nevi zorunlu sigortalar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, meydana gelen trafik kazalarında oluşan zararın sigorta kapsamı içinde karşılanacağını söylemek yanıltıcı olmayacaktır. Bununla birlikte, taraflar arasında uzlaşma yoluna gidilmiş ve uzlaştırma tutanağı taraflarca imza altına alınmışsa, sigorta şirketinin hukuki sorumluluğu ortadan kalkabilmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun (CMK) 253. maddesi uzlaştırma müessesini düzenlemektedir. İlgili maddeye göre, taksirle yaralama suçu uzlaştırma kapsamı içerisindedir. Başka bir deyişle, yaralamalı trafik kazalarında zarar gören (mağdur) ve zarar veren (fail) uzlaşmak suretiyle zarar verenin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırabilir⁴. Ayrıca, aynı maddenin on dokuzuncu fıkrasına göre, uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Söz konusu hükmün, trafik kazalarından doğan ve işleten ile sigorta şirketini müteselsilen hukuki sorumluluk altına sokan zararların karşılanması için açılan tazminat davaları açısından geçerli olup olmadığını tartışmak son derece önemlidir. Zira yaralamalı trafik kazalarında cezai sorumluluk tek bir kişiye aitken, hukuki sorumluluk kanundan dolayı birden fazla kişiye yüklenmiştir. Bu temelde, uzlaşmanın, zarar veren dışındaki müteselsil

² Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Rauf Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, Yetkin Yayınları, 2016.

³ Rıza Ayhan / Hayrettin Çağlar / Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, 5. Bası, Yetkin Yayınları, 2021, s. 13-14.

⁴ CMK m. 253/19; uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171. maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171. maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır.

sorumluları, hukuki sorumluluktan kurtarıp kurtarmayacağı, cevaplandırılması gereken önemli bir sorudur. Bu sorunun temelini, özellikle sigorta hukukunun gerçek zarar ilkesi, KTK'nın 111. maddesinde düzenlenen ibra sözleşmesinin geçersizliği halleri ve nihayet maluliyet artışında verilmiş mahkeme kararına rağmen yeniden sigorta şirketine başvurulması oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada öncelikli olarak ibra sözleşmesinin sigorta şirketine karşı ileri sürülecek tazminat hakkına olan etkisi; maluliyet artışı halinde zarar görenin hakları; uzlaştırmanın zarar görenin özel hukuk temelli haklarına olan etkisi ve son olarak yargı kararları temelinde uzlaştırmanın sonuçları değerlendirilip mevcut sorunlara çözüm önerileri getirilecektir.

I. SİGORTA ŞİRKETİ İLE İMZALANAN İBRA SÖZLEŞMESİNİN TAZMİNAT HAKKI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

A. İbra Sözleşmesinin Niteliği

Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketine başvuru yapıldığında, sigorta şirketi tarafından bir miktar tazminat ödemesi, başvuran kişiden alınacak ibraname veya muvafakatname karşılığında, gerçekleştirilir. Uygulamada, sigorta şirketi tarafından tazminat talebinde bulunan kişiye imzalatılan matbu form “ibraname ve muvafakatname” şeklinde adlandırılmaktadır. Bu belgeyi imzalayan kişi, belli bir tarihte meydana gelen trafik kazasından kaynaklanan tüm maddi ve manevi zararlardan dolayı sigorta şirketini tamamen ibra ettiğini, herhangi bir nam ve ad altında sigorta şirketinden hiçbir talepte bulunmayacağını taahhüt etmektedir⁵.

Söz konusu belge, esasında, taraflar arasında ibra sözleşmesi kurulması sonucunu doğurmaktadır. İbra sözleşmesi ile sigorta şirketinin borçlarından kurtarılabilmesi için alacak hakkının mevcut olması gerekir. Dolayısıyla, henüz doğmamış veya varlığı şüpheli bir alacak hakkı ibra sözleşmesine konu edilemez⁶. Alacağın belirlenmiş olması hususu özellikle sigorta uygulaması açısından son derece önemlidir. Zira zarara sebebiyet veren kazanın meydana gelmiş olması her zaman zararın bilinmesi anlamına gelmemektedir. Özellikle bedensel zararlarda, zarar miktarının tespit edilmesi tıbbi tedaviler sonucunda ortaya çıkmakta; kazanın ortaya çıkardığı maluliyet durumunun sürekli olup

⁵ Banu Bilge Sarıhan, “Türk Borçlar Hukukunda ve İş Hukukunda İbranın Hukuki Boyutu”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 2020, s. 108.

⁶ Sarıhan, s. 105.

olmadığı ve maluliyet oranı uzman hekimlerin yapacakları muayene ile belirlenebilmektedir⁷. Dolayısıyla henüz maluliyet durumuna ilişkin hiçbir sonuç elde edilmemişken akdedilecek bir ibra sözleşmesinin geçerli olmadığı kabul edilmelidir⁸.

Borçların ve borç ilişkilerinin sona erme hallerinden biri olarak düzenlenen ibra, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)⁹ m. 132’de yer almaktadır. Bu maddeye göre ibra, borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir. Bu temelde, ibra sözleşmesi, sigorta şirketinin belli bir tarihte meydana gelen trafik kazasından kaynaklanan tüm sorumluluğunu sona erdirmeye yönelik bir irade beyanı olarak görülmelidir. Borçlunun, alacaklının vazgeçme yönündeki iradesini kabul etmesi gerektiğinden, ibra iki taraflı bir sözleşme niteliğindedir¹⁰. Ancak, borçlunun kabulünün mutlaka açık olması gerekmiyip, zımni kabul ile de ibra sözleşmesinin kurulması mümkündür¹¹. İbra hukuki niteliği itibariyle bir sözleşme olduğundan, TBK’da öngörülen yanılma, aldatma, korkutma gibi irade bozuklukları hallerinde veya aşırı yararlanma durumunda iptal edilmesi mümkündür¹².

İbra sözleşmesinin doğurduğu sonuçlara benzer sonuçlar doğuran diğer müessese feragattir. İbra sözleşmesinden farklı olarak, zarar görenin tüm alacak haklarından vazgeçtiğini belirttiği feragat tek taraflı irade beyanı şekline oluşturulur¹³. Ancak, sigorta uygulamasında, zarar görenin feragat beyanı çoğu zaman sulh anlaşmasına bağlanmaktadır¹⁴. Her ne kadar sulh

⁷ Maluliyet durumu, zarar görenin başvurusu ile yetkili hastaneler tarafından hazırlanan maluliyet raporu ile belirlenebileceği gibi, sigorta şirketlerinin medikal eksperlerince tanzim edilen raporlar ile de tespit edilebilmektedir.

⁸ Yargıtay 9.HD., 18.01.2010 t., E.2009/29187, K.2010/114; Yargıtay HGK., 21.10.2009 t., E.2009/9396, K.2009/441.

⁹ RG. 4/2/2011, S. 27836.

¹⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Bası, Turhan Kitabevi, 2020, s. 1064-1067.

¹¹ Ayça İzmirlioğlu, “6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname”, *Yaşar Üniversitesi E Dergisi*, 8 (Özel sayı), 2013, s. 1468; Sarihan, s. 104.

¹² Nizamettin Aktay / Kadir Arıcı / Tuncay Senyen Kaplan, *İş Hukuku*, Gazi Kitabevi, 2007, s. 218.

¹³ Nitekim HMK m. 309/2 hükmünde, feragat ve kabulün hüküm ifade etmesi, karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir, demektir.

¹⁴ Aynı şekilde, sigorta uygulamasında, zarar görenin dava aşamasında feragat beyanı nede-

anlaşması, ekseriyetle dava aşamasında yapılarak, davacı sigortalının davasından feragat etmesine neden oluyorsa da, henüz uyuşmazlık yargıya taşınmadan sulh anlaşması yapılması ve böylece zaman ve masraftan tasarruf edilmesi mümkündür¹⁵. Davacının, davadan feragat etmesine yol açan sulh anlaşmasıyla taraflar, uzlaşmaya dayanan yeni bir sözleşme kurarak, maddi hukuk anlamında bir borcu sonlandırmayı ve usul hukuku açısından ise davayı sona erdirmeyi amaçlamaktadırlar. Sulh anlaşmasına bağlanmış olan zarar görenin feragati¹⁶ yargılamayı sona erdiren bir işlemdir¹⁷. Dolayısıyla, dava esnasında yapılan feragat beyanından sonra davanın reddine karar verilmektedir¹⁸.

B. İbra Sözleşmesinin Geçerliliğini Etkileyen Unsurlar: Gerçek Zarar İlkesi ve KTK m. 111/2

Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketi,

niyle alacak hakkı sona erdikten sonra, sigorta şirketinin yaptığı ödemenin yeterli olmadığı gerekçesiyle yeniden dava yoluna gidildiğine de sıklıkla şahit olunmaktadır. Ancak, böyle durumda öncelikle HMK m. 303'te öngörülen kesin hüküm şartlarının oluşup oluşmadığının irdelenmesi gerekmektedir. Feragat beyanı bulunmasına rağmen, sigorta şirketi aleyhine dava açılması halinde, dava kesin hükümden dolayı reddedilebilir. Ancak bu durumun istisnaları olabilir. Özellikle, aynı kazaya ilişkin daha önceden verilmiş hüküm olsa da maluliyet oranında her bir artışın yeni bir olgu olması ve yeni bir davaya konu edileceğine ilişkin yerleşmiş Yargıtay içtihatları gözetilerek, bir maluliyet artışının ispat edilip edilmediği dikkate incelenmelidir. Ayrıca, zorunlu trafik sigortası kapsamında talep edilen tazminat türleri dikkate alınarak, dava konularının aynı olup olmadığı da incelenmelidir. Örneğin, önceki davanın konusunun sürekli iş göremezliğe ilişkin olmasına karşın, yeni açılan dava konusunun geçici iş göremezlik olması halinde, kesin hüküm nedeniyle davanın reddine karar verilemeyecektir.

¹⁵ Mehmet Zahid Yener, "İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Sulh Sözleşmesi ve İbra Sözleşmesi ile Çözülmesi", *Adalet Dergisi*, (64), 2020, s. 556-558.

¹⁶ Ayrıca feragatin davanın her aşamasında yapılabileceği kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay 22. HD 2017/14416 E., 2018/5406 K. sayılı kararında, "...6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 5. kısım 3. bölümünde yer alan ve davaya son veren taraf işlemlerinden olan feragat, 6100 sayılı HMK'nın 311/1. maddesi hükmü uyarınca, kesin hüküm sonuçlarını doğurduğu gibi, aynı Kanun'un 309/2. maddesi uyarınca karşı tarafın kabulüne de bağlı bulunmamaktadır. Öte yandan, aynı Kanun'un 310/1. maddesi uyarınca davadan feragat karar kesinleşinceye kadar her aşamada mümkündür." demektedir.

¹⁷ Yargılama sırasında, usul işlemi olarak ortaya çıkan feragat ve kabulün, davaya son veren işlem olarak hüküm ifade edebilmesi için, irade beyanlarında hiçbir tereddüdün bulunmaması gerekir. Maddenin son fıkrasında açıklanan kurala göre, feragat ve kabulün kayıtsız ve şartsız yapılmış olması gerekir. Zira kayıt ve şarta bağlı beyanlarda, kısmen de olsa ihtilaf devam ettirilmekte ve böylece davaya son veren işlem tamamlanmamaktadır. Bkz. HMK m. 309 gerekçesi.

¹⁸ HMK m. 311/1 hükmüne göre, feragat ve kabul, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. İrade bozukluğu hâllerinde, feragat ve kabulün iptali istenebilir.

sigortalının kusuru nedeniyle üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlardan dolayı teminat limitiyle sınırlı olarak sorumludur. Bu nedenle, üçüncü kişilerin uğradıkları zararın gerçek zarar ilkesi gözetilerek giderilmesi önemlidir. Gerçek zarar ilkesine aykırı olarak zararın sadece bir kısmının karşılanması amacıyla bir miktar paranın ödenmesi, sigorta şirketinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Başka bir deyişle, herhangi bir zararın değil “gerçek zararın” giderilmesi önem arz etmektedir. Bunun sağlanması için mevzuat ve Yargıtay’ın yerleşik içtihatları gözetilerek bir hesaplama yapılmalıdır. Özellikle TBK’nın¹⁹ ve KTK’nın²⁰ maddi ve manevi zararlara ilişkin hükümleri gerçek zararın belirlenmesi açısından göz önünde tutulmalıdır.

Trafik kazasında zarar gören kişinin zararının tespit edilmesi önemli bazı zorluklar içermektedir. Kaza sonucu oluşan maluliyet oranının belirlenmesi, kazada sigortalı araç sürücüsünün kusur oranı, zarar gören kişinin herhangi bir müterafik kusurunun bulunup bulunmadığı²¹, ayrıca zarar gören kişinin hatır için taşınıp taşınmadığı²² önem arz etmektedir. Bunun dışında, sigorta tazminatının hesaplanmasında hangi yaşam tablosunun esas alınması gerektiği konusu da ödenecek tazminat tutarını büyük ölçüde etkilemektedir. Taraflar arasında ihtilaf konusu olabilecek hususlar yukarıdakilerle sınırlı değildir. Geçici iş göremezlik, geçici bakıcı giderinin teminat kapsamında olup olmadığı, tedavi giderlerinin kim tarafından karşılanması gerektiği, ulaşım, adli tıp rapor ücreti gibi giderlerin teminat kapsamında olup olmadığı hususları da tartışmalıdır.

Esasında karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında

¹⁹ Bu bağlamda haksız fiilden doğan borç ilişkilerinde sorumluluğu düzenleyen TBK hükümleri gözetilmelidir. TBK m. 49/1’e göre, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. TBK’nın 53 ve 54. maddelerinde ise ölüm ve bedensel zararların kapsamını belirlemektedir. Buna göre, ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır: 1. Cenaze giderleri. 2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar. 3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar. Bedensel zararlar özellikle şunlardır: 1. Tedavi giderleri. 2. Kazanç kaybı. 3. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar. 4. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.

²⁰ KTK m. 90.

²¹ Müterafik kusur için bkz. Başak Baysal, *Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur)*, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 252-264.

²² Hatır için taşımaya ilişkin olarak bkz. Yasemin Durak / Turan Şahin, “Hatır İçin Taşıma”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 73(1), 2015, s. 341-346; Yıldırım Keser, “Hatır Taşımacılığında Doğan Zararlardan Hakkaniyet İndirimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan Özel Sayısı*, 21(Özel Sayı), 2019, s. 2405-2410.

tazminat talebinde bulunan zarar gören kişiler ile sigorta şirketleri arasındaki ihtilaflar sadece bedensel zararlarla da sınırlı değildir. Bunun yanında araç hasarlarında hasarın nasıl hesaplanması gerektiği, tedarik iskontosunun uygulanıp uygulanmayacağı²³, tazminata KDV dâhil edilip edilmeyeceği²⁴, hasarın eşdeğer parça kullanılarak giderilmesinin mümkün olup olmadığı²⁵ konularında da önemli ihtilaflar yaşanmaktadır. Şüphesiz araç hasarları açısından en önemli konulardan biri değer kaybı hesaplamasında hangi yöntemin uygulanacağıdır²⁶.

²³ Sigorta şirketleri araç hasarlarında belli oranda yedek parça iskontosu uygulanması gerektiği savunmasını yapmaktadırlar. Ancak bu talep genelde yerleşik yargı kararları dikkate alınarak reddedilmektedir. Yargıtay 17. HD., 04/04/2016 t., 2015/14700 E. ve 2016/4229 K. sayılı ilamında “6762 sayılı TTK'nın 1283.maddesi hükmü uyarınca; sigortacı, sigorta ettiren veya sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan yararlananın uğradığı gerçek zararı tazminle yükümlü olup mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda, hasar bedeli tespit edilirken davalı şirket ile servis arasında yapılan anlaşma gereği olduğu belirtilen %10 iskonto esas alınarak yedek parça ve işçilik bedellerinin rayiç değerinde indirim uygulanması doğru değildir.” değerlendirmesinde bulunulmuştur. Ayrıca bkz. Yargıtay 17. HD., 26.11.2015 t., 2015/5479 E., 2015/12776 K.; Yargıtay 17. HD., 04.04.2106 t., 2015/14700 E., 2016/4229 K.; Yargıtay 17. HD., 20.09.2017 t., 2016/5293 E., 2017/8012 K.

²⁴ Aynı şekilde ihtilaf konusu olan tazminatın KDV hariç hesaplanması gerekip gerekmediği konusunda da Yargıtay KDV dâhil hesaplama yapılması gerektiğine içtihat etmektedir. Yargıtay 17. HD., 02/07/2015 t., 2015/864 E. ve 2015/9408 K. sayılı ilamında “3065 sayılı KDV Kanunu'nun 1.maddesine göre Türkiye'de yapılan sanai, ticari, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyet çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler katma değer vergisine tabidir. Davacının aracına verilen zararı gidermek için gerekli onarım, parça ve işçilik hizmeti de anılan yasa gereğince KDV'ye tabidir. Kesinleşen hasar miktarına ilişkin fatura ibraz edilmese dahi, davacı lehine KDV dâhil edilerek hasar bedeline hükmedilmesi gerekirken yazılı olduğu gibi hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” değerlendirmesinde bulunulmuştur. Ayrıca bkz. Yargıtay 17. HD., 04.04.2016 t., 2015/14700 E., 2016/4229 K.; Yargıtay 17. HD., 02.07.2015 t., 2015/864 E., 2015/9408 K.; Yargıtay 11. HD. 22.12.2005 t., 2004/15096 E., 2005/12713 K.

²⁵ Yargıtay bir kararında, “Dairemizin 06.11.2013 gün ve 2014/4531Esas-2014/3704 Karar sayılı ilamı ile “...ekspertiz raporunda ve ekspertiz raporunu dayanak alan hükme esas Adli Tıp Kurumu raporunda davacıya ait aracın onarımının hesaplanmasında orijinal parçalar yanında eşdeğer parçaların da esas alındığı anlaşılmaktadır: Gerçek zarar ancak aracın onarımında tamamen orijinal parçalar kullanılmak suretiyle sağlanır. Bu durumda mahkemece, ... tamamiyle orijinal parçalar dikkate alınarak, araçtaki hasar kalemleri ve bedeli tespit edilmek suretiyle tazminat miktarının hesaplanması hususlarında ayrıntılı, açıklama-ly, denetime elverişli bir rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru değildir.” demektedir. Yargıtay 17. HD., 20.9.2017 t., 2016/5293 E., 2017/8012 K.

²⁶ Değer kaybı hesaplamasının Genel Şartlarda belirlenen formüle göre mi yoksa reel değer kaybına göre mi yapılacağı hususunda özellikle 09.10.2020 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Anayasa Mahkemesi'nin 17.07.2020 tarihli ve 2019/40 E., 2020/40 K. sayılı kararı ile trafik poliçesi genel şartlarının bazı maddelerinin uygulanmasına yönelik olarak KTK 90. maddenin genel şartlara atf yapan ibaresinin ve 92/ı maddesinin Anayasaya aykırı olduğu

Görüldüğü üzere, sigorta uygulamasında ve bu uygulamaya yön veren yargı kararlarında çok sayıda tartışmalı konu bulunmakta ve bu tartışmalar ödenecek tazminat tutarını önemli ölçüde etkilemektedir. Tazminat talebiyle başvurulmuş sigorta şirketleri, somut olayın özelliklerine göre uygun gördükleri bir yöntemle tazminat hesaplaması yapmaktadırlar²⁷.

Sigorta uygulamasında ve yargı kararlarında tüm bu hususlarda yeknesak görüşlerin olmadığı dikkate alındığında, sigorta şirketlerinin, ibraname almak suretiyle tazminat miktarını hesaplayıp ödedikten sonra, sorumluluklarının belli şartlarda, belli bir süre daha devam etmesi, KTK m. 111 hükmünün getirdiği düzenleme ile mümkün kılınmıştır. Sorumluluğa ilişkin anlaşmalar başlığını taşıyan KTK m. 111 hükmüne göre, bu Kanunla öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir. Tazminat miktarlarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir²⁸.

gereğesi ile iptaline ilişkin karardan sonra önemli tartışmalar yaşanmıştır. Bu karardan sonra, gerçek zarar ilkesiyle uyumlu olan bir değer kaybı değerlendirilerek Genel Şartlarda kabul edilinceye kadar piyasa araştırması yapılarak aracın piyasa rayicinin belirlenmesi ve gerçek zarar ilkesi çerçevesinde tazminat hesaplaması yapılması gerektiği kabul edilmelidir. Bu hesaplamanın aynı zamanda Anayasa Mahkemesi kararından önce akdedilen poliçeler açısından da geçerli olduğu savunulabilir. Zira her ne kadar Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümezliği ilkesi Anayasa'nın amir hükmü olsa da sigorta şirketinin zarar görenin gerçek zararından sorumlu olduğu, gerçek zarar ilkesine aykırı olan ikinci düzenleme hükümlerinin Anayasa Mahkemesi kararından bağımsız olarak normlar hiyerarşisi gereği uygulanmaması gerektiği sonucuna varılmalıdır.

²⁷ Örneğin, bedensel zarar için yapılan bir başvuruda, sigorta şirketi, kendi medikal eksperleri tarafından belirlenen maluliyet oranına, somut olayın özelliklerine göre kusur, müterafik kusur veya hatır taşınması indirimi yapmak suretiyle, Genel Şartlarda kabul edilen yaşam tablosunu esas alarak aktüer hesaplama sonucu belirlenen tazminat tutarını ödeyebilir. Aynı şekilde araç hasarlarında, hasar bedeli ya tazminat talebinde bulunulan kişiye doğrudan ya da araç tamir edildiye, onarımı yapan tamirhaneye ödenir.

²⁸ Dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, KTK m. 111/2 hükmünün karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında talep edilen tazminatlar açısından geçerli olduğudur. Buna karşın, uygulamada, kasko poliçesi kapsamındaki talepler açısından da yeterli ödeme yapılmadığı gerekçesiyle bu maddeye başvurulduğuna sıkça rastlanılmaktadır. Ancak, talebin kasko poliçesine dayandığı durumlarda, ibra sözleşmesinin akdedilmesi borcu kural olarak sona erdirmektedir. Nitekim Yargıtay'ın 17. Hukuk Dairesi'nin E. 2016/14093, K. 2017/6940 sayılı kararında da belirtildiği üzere, "Ayrıca, davacı dava dilekçesinde talebinin dayanağını kasko sözleşmelerinde uygulanamayacak olan KTK. 111. maddesi olarak belirtmiştir. ... KTK.111. maddenin kasko sözleşmelerinde uygulanamayacağı, davacı tarafından, dava dilekçesinde BK'nin 28. maddesine de dayanılmadığı hususu da dikkate alınarak mutabakatname gereği yapılan 39.000,00 TL'lik ödeme kabul edilirken davacı tarafından herhangi bir ihtirazi kayıt ileri sürülüp sürülmediğinin araştırılarak ihtirazi kayıt

Madde hükmünden, zorunlu mali sorumluluk sigortası yapan sigorta şirketi ile zarar gören arasında yapılan anlaşmaların ve ibra sözleşmelerinin, belli şartlar altında ve belli bir süre içinde iptal edilebilecekleri anlaşılmaktadır. Özellikle, bedensel zararların zaman içinde farklı boyutlar kazanması, başlangıçta tam olarak zararın belirlenmesinin imkânsız olması, başka bir deyişle gerçek değer hesaplanamaması, ibra sözleşmesine ilişkin genel kuraldan ayrılarak farklı bir düzenleme yapılmasına yol açmıştır. KTK m. 111/2 hükmü sayesinde, bir an önce tazminat almak isteyen kişiler, sigorta şirketinin belirlediği tutarı aldıktan sonra, tazminat miktarının daha yüksek olduğu gerekçesiyle m. 111/2'ye dayanarak yeniden sigorta şirketine başvurmakta; sigorta şirketinin ibranamenin varlığını ileri sürmesine karşın, şirket aleyhine dava açabilmektedir²⁹.

ileri sürülmediyse davanın reddine karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Dolayısıyla, kasko poliçesine dayanan taleplerde, ibra sözleşmesine rağmen bakiye tazminat talebinde bulunulabilmesi, ancak akdedilen ibra sözleşmesinin TBK 30 vd. maddeleri kapsamında iptal edilmesine ya da TBK m. 27'de öngörülen kesin hükümsüzlük sebeplerinin bulunmasına bağlıdır. Bunlar dışında birçok Yargıtay kararında belirtildiği üzere, özellikle gabin iddiasında bulunularak, TBK m. 28'de öngörülen objektif ve sübjektif şartların bulunduğu ispat edilerek ibra sözleşmesine rağmen bakiye tazminat talebinde bulunulabilir.

²⁹ KTK m. 111/2 hükmü ile TBK m. 28'de öngörülen ve gabinin objektif şartı olan edimler arası aşırı orantısızlık unsurları benzer olsa bile; bu iki hüküm arasında, gabinin sübjektif şartları olarak ifade edilen zarar görenin zor durumda kalması veya düşüncesizliği ya da deneyimsizliği açısından, benzerlik bulunmamaktadır. Dolayısıyla, KTK m. 111/2 hükmünden yararlanarak ibranamenin ya da anlaşmanın iptal edilmesi için zarar görenin bilgisiz, tecrübesiz veya darda kalması aranmamaktadır. Nitekim Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir. "Davacı vekili; davalı şirket nezdinde zorunlu mali sorumluluk sigortası ile sigortalı aracın, sürücüsünün tam kusurlu olduğu halde, müvekkilinin murisi Taran'ın yolcu olarak içinde bulunduğu otobüse çarpmasıyla meydana gelen trafik kazasında murisin vefat ettiğini ve müvekkilinin destekten yoksun kaldığını, destekten yoksunluk zararının 200.000.000 TL.'nin üzerinde olduğunu, sigorta poliçesi uyarınca davalı şirket tarafından şahıs başına ödenecek en az tazminat tutarının 80.000.000 TL. olduğunu, oysa davalının sadece 22.406.000 TL ödeyerek ibraname aldığını, bu miktarın açıkça yetersiz bulunduğunu ileri sürerek, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 111/1. maddesi uyarınca ibranamenin iptaline, aradaki fark olan 57.594.000 TL.'nin olay tarihinden itibaren ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı taraf cevabında; aktüerya hesabı yaptırılarak belirlenen destekten yoksunluk tazminatının davacıya ödendiğini ve ibraname alındığını savunarak, davanın reddini istemiştir. Mahkemece; iddia, savunma ve dosyadaki yazılı kanıtlara göre, davacı vekilinin, davalı tarafça önerilen 22.406.000 TL. destekten yoksunluk tazminatını alarak ibraname verdiği, bu ibranamenin verilmesinde iradeyi fesaada uğratan bir halin varlığı ileri sürülmediği gibi, olayda bu tazminat miktarının açıkça yetersiz olduğundan da söz edilemeyeceği, KTK'nun 111/2. maddesi ile çok düşük olarak yapılan ödemeler üzerine alınan ibranamelerin iptalinin amaçlandığı, yargılama aşamasında alınan bilirkişi raporunda tazminat hesabına esas alınan verilere aktüer raporundaki verilerin farklı olduğundan (asgari ücretin zaman içinde artması nedeniyle), bilirkişi raporuna itibar edilemeyeceği, bu nedenlerle ibranamenin iptalinin mümkün görülmediği gerek-

C. İbra Sözleşmesinin İptal Edilmesi

KTK m. 111/2 hükmü, belli şartların varlığında ibra sözleşmesinin iptal edilebileceğini öngörmektedir. Buna göre, tazminat miktarlarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir. Görüldüğü üzere, sigorta şirketi ile yapılan anlaşmanın iptal edilebilmesi için kanunda iki şart öngörülmüştür. Bunlardan birincisi; tazminat miktarının yetersiz veya fahiş olması, diğeri ise iptale ilişkin irade beyanının iki yıllık hak düşürücü süre içinde ortaya konmasıdır. Ayrıca kanunun lafzından, anlaşmanın iptal edilebilmesi için, taraflarca akdedilen bir ibra sözleşmesinin bulunmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Zira uygulamada sigorta şirketlerinin kendilerine yapılan başvuru üzerine bir miktar tazminat ödedikleri ancak bu ödeme karşılığında herhangi bir ibra sözleşmesi yapmadıkları da görülmektedir. Böyle bir

çesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, davacı vekili, müvekkiline davalı sigorta şirketine verilen ibranamenin 2918 sayılı KTK.nun 111/2. maddesi uyarınca iptaline ve fiili ödeme ile sigorta poliçesince asgari limit miktarı arasındaki farkın tahsiline karar verilmesini istemiş, mahkemece ise dava, davacı tarafın ibranamenin iptali için irade fesadı iddiası ileri sürülmediği gibi, ibraname ile ödenen miktar ile ödenmesi gereken miktar arasında açıkça yetersizlik bulunmadığı gerekçeleriyle dava reddolunmuş bulunmaktadır. İsviçre KTK.nun 87. maddesi esas alınmak suretiyle düzenlenen 2918 sayılı KTK.nun hem işletenleri, hem de onların hukuki sorumluluğunu üzerine alan zorunlu trafik sigortasını üzerlerine alan sigorta şirketlerini bağlayan emredici nitelikteki 111. maddesinin 2. fıkrasında, "Tazminat miktarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir" hükmüne yer verilmiş bulunmaktadır. Görüldüğü gibi madde, ibranamenin iptali için zarar görene (yetersizlik), zarar verene de (fahiş) iddiası ile iptal hakkı tanımış, iptal sebebi olarak da objektif bir unsur olarak bu yetersizliğin veya fahişliğin (açıkça belli olması) halini kabul etmiştir. Bu durumdan anlaşılacağı gibi, madde gabini düzenleyen BK.nun 21. maddesinde öngörülen (mutazarın müzayaka halinde olması veya hiffetinden yahut tecrübesizliğinden istifade edilmiş olması) gibi hallerini aramamış diğer bir deyişle subjektif unsurlara yer verilmemiştir. Nitekim, gerek me haz ülkedeki yabancı yazarlardan Oftinger, Strebel (Bkz., Prof. H. Tandoğan, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ank. 1981, sh. 259, 178-181 sayılı dipnotları) gerekse, ülkemizde doktrinde anılan maddenin uygulanmasında BK.da öngörülen gabinin şartları aranmaksızın sadece (açıkça yetersizlik veya fahişlik) objektif KTK.nun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir inceleme Sigorta Hukuku Dergisi, C. 1, Sayı 3-4, sh. 278 vd.; T. Uygur, Borçlar Kanunu, 2. Cilt, Ank. 1990, sh. 518; D. Çelikaş, 2918 s. KTK.da İşletenin Hukuki Sorumluluğu, İzmir, 1987 sh. 127; Prof. Dr. H. Tandoğan, age., sh. 258 vd.; Dr.G. Sermet Akman, Sorumsuzluk Anlaşması, İst. 1976, sh 123 vd.). Doktrindeki bu görüş, Yargıtay uygulamasında da aynen benimsenmiş bulunmaktadır. (Bkz., Yargıtay 4. HD.'nin 30.6.1988, 4035-6634, ve 16.1.1989, 5223-8806 sayılı kararları ile 19. HD.'nin 7.10.1994 gün ve 1594-9111 sayılı kararı). O halde mahkeme kararı gerekçesinde davanın reddine dayanak yapılan ve gabinde subjektif unsur olan irade fesadı iddiasının yer almadığı görüşünde isabet bulunmamaktadır." Yargıtay 11. HD., 07.04.1995 t., 1995/207 E., 1995/3054 K.; Yargıtay 17. HD., 5.6.2012 t., 2011/8559 E., 2012/7287 K.

durumda, bakiye tazminat talebiyle sigorta şirketine başvuru yapıldığında, ödeme yapıldığından dolayı tazminat sorumluluğunun sona erdiğine ilişkin savunma yapılıyor olsa da dava dosyasına herhangi bir ibra sözleşmesi sunulmadığından KTK m. 111/2 hükmü dikkate alınmaksızın inceleme yapılmakta ve ödenen tazminatın eksik olup olmadığı belirlenmektedir.

Varılan anlaşmanın iptal edilebilmesi için öncelikle sigorta şirketi tarafından ödenen tazminat tutarının yetersiz olduğu belirlenmelidir. Bu yöndeki bir tespit, teorik olarak bizatihi sigorta şirketi tarafından yapılmasının mümkün olduğu düşünülse bile eksik ödeme yapılıp yapılmadığı hususu genel olarak yargılama esnasında tespit edilmektedir. Gerek mahkemeler gerekse son yıllarda gittikçe etkinliği artan Sigorta Tahkim Komisyonu³⁰ nezdinde yapılan yargılamalarda, ödenen tazminatın yeterliliği dosyaya atanan bilirkişiler aracılığıyla ortaya çıkarılmaktadır. Yukarıda ifade edildiği üzere, trafik sigortası kapsamında karşılanacak zararların tespitine ilişkin çok fazla tartışma konusu bulunduğundan, sigorta şirketinin hangi yöntemi / görüşü / yaşam tablosunu esas alarak tazminat ödemesi gerçekleştirdiği, yapılacak ödemenin eksik olup olmadığı belirlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir³¹. Dolayısıyla, sigorta şirketi tarafından yapılan bir ödemede

³⁰ Sigorta Tahkim Komisyonu ayrıntılı bir şekilde, SK m. 30'da düzenlenmektedir. Maddenin birinci fıkrasına göre, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayacak kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur. Ayrıca Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik (RG. 17.08.2007, S. 26616) tahkim sistemi açısından önem arz eden bir düzenlemedir. Bunlar dışında Hazine Müsteşarlığı, sigorta tahkimine ve hakemlere ilişkin usul ve esasları düzenleyebilmek amacıyla Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ (RG. 21.01.2009, S. 27117) çıkarmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonuna ilişkin ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Mehmet Özdamar, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 2013, s. 832-835; Tuğçe Nimet Yaşar, "Sigorta Hukukunda Tahkim", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9(36), 2018, s. 213; Karasu, Karayolları, s. 132; Rauf Karasu, "Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(26), 2016, s. 49; Serdar Kale / Müjgan Tunç Yücel, "Sigortacılık Kanununda Tahkim", Osman Berat Gürzumar (Ed.), *Haluk Konuralp Anısına Armağan Cilt:1*, Yetkin Yayınları, 2009, s. 462; Nesibe Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü", Sabih Arkan (Ed.), *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Turhan Kitabevi*, 2010, s. 1344; Erol Ulusoy, "Finans Hukukunda Tahkim", *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu "Tahkim"*, <<https://hukuk.marmara.edu.tr/yayinlar/sempozyum-yayinlari/ii-uluslararasi-ozel-hukuk-sempozyumu-tahkim/>> Erişim Tarihi 02.02.2022, s. 203.

³¹ Örneğin, maluliyet tazminatlarında hangi yaşam tablosunun esas alınması gerektiği konusunda 09.10.2020 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Anayasa Mahkemesi'nin 17.07.2020 t. ve 2019/40 E., 2020/40 K. sayılı kararıyla, trafik poliçesi genel şartlarının bazı maddelerinin uygulanmasına yönelik olarak KTK 90. maddesinin genel şartlara atıf yapan ibaresinin ve

maluliyet³², kusur oranı gibi önemli parametreler yönünden bir ihtilaf bulunmasa bile, uygulanacak yaşam tablosu konusundaki farklı görüşlerden dolayı bakiye tazminatın ortaya çıkması mümkündür³³.

Yargıtay kararlarında ödenen meblâğ ile gerçek zarar arasında önemli bir farkın olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Örneğin, Yargıtay 1. HD. 12.07.2005 t., E.2004/11391 K.2005/7570 sayılı kararında, “*O halde mahkemece, ibranamede davacıya “ödediği belirtilen meblâğ”*

92/i maddesinin, Anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile iptaline ilişkin karardan sonra çok önemli tartışmalar yaşanmıştır. Sigorta şirketleri, tazminatın TRH 2010 1,8 teknik faize göre hesaplanması gerektiği itirazlarını ileri sürmekte; ancak mahkemeler veya tahkim nezdinde görülen davalarda, büyük ölçüde TRH 2010 prograssif rant yöntemi esas alınarak tazminat hesaplaması yapılmaktadır.

³² Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarından sonra, maluliyetin hangi yönetmelik esas alınarak yapılacağı konusunda ihtilaflar yaşanmaktadır. Yargıtay 17. HD, 11.03.2021 t., 2020/7120 E., 2021/2627 K. sayılı kararlarında “*Haksız fiil sonucu çalışma gücünde kayıp olduğu iddiası ve buna yönelik bir talebin bulunması halinde, zararın kapsamının tespiti açısından maluliyetin varlığı ve oranının doğru bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu belirlemenin ise Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairesi veya Üniversite Hastanelerinin Adli Tıp Anabilim Dalı bölümleri gibi kuruluşlarının çalışma gücü kaybı olduğu iddia edilen kişide bulunan şikâyetler dikkate alınarak oluşturulacak uzman doktor heyetinden kaza tarihi 11.10.2008 tarihinden önce ise Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.10.2008 tarihi ile 01.09.2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013-01.06.2015 tarihleri arası Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, 01.06.2015-20.02.2019 tarihleri arası Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurul Raporları Hakkında Yönetmelik, 20.02.2019 tarihinden sonra Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik hükümleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.*” denilmektedir. Dolayısıyla, kaza tarihinde yürürlükte olan yönetmeliğin tazminat hesaplamasına esas alınması gerektiği kabul edilmiştir.

³³ Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarından sonra, maluliyetin hangi yönetmelik esas alınarak yapılacağı konusunda ihtilaflar yaşanmaktadır. Yargıtay 17. HD, 11.03.2021 t., 2020/7120 E., 2021/2627 K. sayılı kararlarında “*Haksız fiil sonucu çalışma gücünde kayıp olduğu iddiası ve buna yönelik bir talebin bulunması halinde, zararın kapsamının tespiti açısından maluliyetin varlığı ve oranının doğru bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu belirlemenin ise Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairesi veya Üniversite Hastanelerinin Adli Tıp Anabilim Dalı bölümleri gibi kuruluşlarının çalışma gücü kaybı olduğu iddia edilen kişide bulunan şikâyetler dikkate alınarak oluşturulacak uzman doktor heyetinden kaza tarihi 11.10.2008 tarihinden önce ise Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.10.2008 tarihi ile 01.09.2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013-01.06.2015 tarihleri arası Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, 01.06.2015-20.02.2019 tarihleri arası Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurul Raporları Hakkında Yönetmelik, 20.02.2019 tarihinden sonra Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik hükümleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.*” denilmektedir. Dolayısıyla, kaza tarihinde yürürlükte olan yönetmeliğin tazminat hesaplamasına esas alınması gerektiği kabul edilmiştir.

ile “belirlenen gerçek zararın”, 2918 sayılı KTK. ’nun 111.maddesi hükmü ve tarafların içinde bulunduğu durumlar da göz önüne alınarak, “aradaki farkın fahiş olup olmadığının” tespiti ile sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru olmamış ve kararın bozulmasını gerektirmiştir.” denmektedir. Tarafsız bilirkişiler tarafından gerçek zararın tespit edilmesiyle, ödenen miktar ile gerçek zarar arasında fahiş bir fark olduğu belirlenmiş ise, ödenen tazminat tutarının yetersiz olduğu gerekçesiyle ibra sözleşmesinin iptalinin sağlanması mümkündür. Uygulamada, bu amaçla atanan bilirkişilerce, ödenmesi gereken tutar ile ödenen tutarın yasal faizle güncellenmiş hali tespit edilmekte³⁴ ve aradaki farkın yüzdesel oranı belirtilmektedir. Kanaatimizce, ödenen ve ödenmesi gereken tazminat tutarı arasındaki %10-20 oranındaki farkın fahiş olarak değerlendirilmemesi ve yapılan ibra sözleşmesinin geçerli sayılması gerekir³⁵. Her somut olayın özellikleri dikkate alınarak aradaki farkın fahiş olup olmadığı yargılama makamları tarafından belirlenmelidir³⁶.

³⁴ Dolayısıyla yargılama esnasında öncelikli olarak yapılan ödemenin, “ödeme tarihi itibarıyla” zararı karşılayıp karşılamadığının tartışılması gerekmektedir. Yargıtay kararlarında bu hususa özel bir önem atfedildiği görülmektedir. Bkz. Yargıtay 17. HD, 2015/9929 E., 2018/6141 K., “maluliyet tazminatı öncelikle ödeme tarihindeki verilere göre hesaplanmalı, ödenmesi gereken miktarla ödenen miktar arasında KTK’nın 111. maddesinde belirtildiği şekilde fahiş bir fark olup olmadığı değerlendirilmelidir. Şayet ödenmesi gereken maluliyet tazminatı ile ödenmiş olan miktar arasında fahiş fark olduğu saptanırsa, davacı tarafından daha önce verilen ibranamenin makbuz hükmünde olduğu kabul edilerek rapor tarihindeki verilere göre hesaplanan tazminat tutarından, davalı tarafından yapılan ödemelerin güncellenerek düşülmesi sonucunda oluşan duruma göre (davalı lehine oluşan kazanılmış haklar gözetilerek) karar verilmesi gerekirken, ... karar verilmesi doğru görülmemiştir. ...hükmü gereği, hesaplanan miktar ile davalının ödediği tutar arasında yetersizlik yada fahiş fark bulunup bulunmadığının belirlenmesi, ödenen meblağ ile hesaplanan zarar arasında fahiş fark/açık nispetlilik olması halinde ibranın iptali gündeme gelecek ve ödenen tutarın faiziyle güncellenerek rapor tarihine göre hesaplanan tazminattan mahsup edilmesi gerekmektedir.”

³⁵ Yargıtay kararlarında farkın % 50 olması halinde hâkimin takdir yetkisinin bulunmadığı, buna karşın % 25-50 arasında takdir yetkisinin olduğu, dolayısıyla % 25’den az bir farkın fahiş sayılmaması gerektiğine ilişkin kararları mevcuttur. Bkz. Yargıtay 1. HD., 1976/10791 E., 1976/12751 K. Aynı şekilde İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında da % 50’lik oranın fahiş olduğu benimsenmiştir. Bu yöndeki İsviçre Federal Mahkemesi kararları için bkz. Gülşah Yılmaz, “Sigorta Şirketleri ile Yapılan İbra Sözleşmelerinin Karayolları Trafik Kanunu m. 111/2 Uyarınca İptali”, *İzmir Barosu Dergisi*, (1), 2018, s. 76. Ancak belli bir yüzdesel oranının mutlak olarak kabul edilmeksizin, her somut olayın özelliklerine göre aradaki farkın fahiş olup olmadığının yargılama makamlarınca tespit edilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

³⁶ “...mahkemece yapılacak iş, ilk önce ödeme tarihi itibarıyla yapılan ödemenin yetersiz olup olmadığının belirlenmesidir. Bunun için ödeme tarihi verileri dikkate alınarak yapılacak hesaplama sonucu bulunacak tutar ile ödeme miktarının karşılaştırılarak, ödemenin yeterli

Tarafların ibraname ve muvafakat belgesi olarak adlandırdıkları belgenin hukuki niteliğinin sözleşme olduğu açık olmasına karşın, Yargıtay, yeterli tazminat ödemesi yapılmadığının tespiti halinde bu belgeyi makbuz olarak nitelemekte³⁷, ancak bu niteleme doktrinde eleştirilmektedir³⁸. Yargıtay'ın makbuz ifadesini kullanmasının taraflar arasında akdedilen sözleşmenin hukuki niteliğini değiştirmek şeklinde yorumlanması doğru değildir. Aksine makbuz ifadesi, sözleşme iptal edildikten sonra, ödenmesi gereken toplam tazminat tutarının kısmen ödendiği şeklinde anlaşılmalıdır. Başka bir deyişle, makbuz ifadesi kısmi ödemenin delili olarak görülmektedir. Dolayısıyla Yargıtay'a göre, sözleşme iptal edildikten sonra taraflar arasında akdedilen sözleşme belgesi tamamen değerini yitirmemekte, makbuz niteliğine kavuşmaktadır³⁹.

bulunması halinde ibra nedeni ile davanın reddine karar verilmesi gerekir. Şayet ödemenin yetersiz olduğu anlaşılırsa bu kez karar tarihine en yakın veriler dikkate alınarak tazminat hesaplanmalı ve zarar ve yararın denkleştirilmesi ilkesi gereğince davalı tarafından yapılan ödemeye hesaplama yapıldığı tarihe kadar geçen süre için yasal faiz uygulanarak, hesaplanan tutardan mahsup edilmelidir. Mahkemece, yazılı şekilde eksik inceleme ile rapor tarihindeki veriler esas alınarak tazminat belirlenmesi ve ödeme miktarının aynen mahsubu sonucunda bulunan tazminat tutarına hükmedilmesi doğru olmamıştır.” Yargıtay 17. HD., 2014/20551 E., 2014/18211 K.

³⁷ “2918 sayılı KTK'nın sorumluluğa ilişkin anlaşmalar başlığını taşıyan 111. maddesi gereği, Karayolları Trafik Kanunu ile öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir. Tazminat miktarlarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir. Davalı, davadan önce davacılara 105.281,00 ödeme yaparak karşılığında ibraname almıştır. Anılan yasal düzenleme karşısında davalının aldığı ibra makbuz niteliğinde sayılarak bilirkişinin tazminat hesabı doğrultusunda yoksun kalınan destek zararına hükmedilmesi gerekir iken hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir”. Yargıtay 17. HD., 2014/6205 E., 2016/1657 K.

³⁸ Bkz. Yılmaz, s. 65-67. Yazara göre, makbuzun hukuki niteliği farklı olup, makbuz ile alacaklı borçlanılan edime kavuştuğunu alacaklı tarafından imzalanmış bir belgeyle ispatlamaktadır. Dolayısıyla makbuz verme, hukuki işlem benzeri bir irade açıklaması olup edimin alındığını kanıtlama amacına hizmet etmektedir. Aynı şekilde yazar, Yargıtay'ın bu ifadeyi kullanmasının nedeninin, KTK m. 111/2'de yer alan düzenlemede TBK m. 420/2'de belirtilen şekilde bir makbuz ifadesine yer verilmemiş olmasına karşın Yargıtay'ın sigorta tazminatlarına ilişkin ibra sözleşmeleri ile işçilik alacaklarına ilişkin ibra sözleşmelerinin benzer kabul etmesinden kaynaklandığı görüşündedir.

³⁹ “Dava, trafik kazası nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, davacıların davalıyı ibra ettikleri gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Kararı davacılar temyiz etmiştir. 2918 sayılı Karayolları Trafik Yasası'nın 111. maddesine göre, bu yasa da öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir. Somut olay, ölümlü trafik kazası olup, bu kaza nedeniyle işletenin ve sürücünün hukuki sorumluluklarının anılan yasa gereği var olduğu açıktır. Belirtilen düzenleme gereğince, davalı tarafından sunulan “ibra” belgesinin davalının hukuki sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmayacağı, ancak bu belge ile bir ödeme yapılmış ise “makbuz” niteliğinde sayılacağı kabul edilerek, varılacak uygun sonuç çerçevesinde karar verilmesi gerekirken, mahkemece davanın redde-

KTK'nın 111/2. maddesi uyarınca tazminat miktarlarına ilişkin olup da yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten itibaren iki yıl içinde iptal edilebilirler. Bu iki yıllık sürenin hak düşürücü bir süre olduğu kanunun lafzından anlaşılmaktadır⁴⁰. İbra belgesinin iptalinin açıkça ve ayrıca istenmesine gerek olmayıp, dava sırasında bu husus ileri sürülebileceği gibi, yapıldığı tarihten itibaren iki yıl içinde hükümlerinin kabul edilmediğine ilişkin bir irade açıklaması da yeterlidir⁴¹. İki yıllık sürenin başlangıcı tazminatın ödenmesi tarihi değil, ibranamenin imzalandığı tarihtir⁴². Bu durum, özellikle sigorta şirketinin tazminat ödemesinin üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra ibra sözleşmesinin akdedilmesi halinde önem arz edecektir.

İptal talebine ilişkin iradenin mutlaka dava açılarak ortaya konması şart olmadığı gibi, açık olması da zaruri değildir. Tazminat talebinde bulunan kişinin iradesi yorumlanarak bu yönde bir talebinin olup olmadığı ortaya

dilmesi bozmayı gerektirmiştir". Yargıtay 4. HD., 2002/14131 E., 2003/4629 K.

⁴⁰ Karasu, Karayolları, s. 130; Yılmaz, s. 61.

⁴¹ Yargıtay 17. HD, 2014/20551 E., 2014/18211 K.

⁴² Ancak dava, gelişen somut bir olayın varlığına dayanıyorsa iki yıllık hak düşürücü sürenin uygulanması mümkün değildir. Yargıtay'ın yerleşik kararları bu yöndedir. "Somut olayda davacı tarafından davaya konu kaza nedeni ile davalı sigorta şirketine başvuru üzerine 29.07.2010 tarihinde 3.675,00 TL'lik ödeme nedeni ile ibraname düzenlenmiş, mahkemece düzenlenen bu ibranamenin üzerinden 2 yıldan fazla zaman geçtikten sonra davanın açıldığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Bazı hallerde, zararın öğrenilmesi, onun kapsamının değil, varlığının öğrenilmesi anlamındadır; zararın varlığı, niteliği ve esaslı unsurları hakkında bir dava açmaya, o davayı ciddi ve objektif bir şekilde desteklemeye, gerekçelerini göstermeye elverişli yeterli hal ve şartların öğrenilmesi, zararın öğrenilmiş sayılması için yeterlidir. Buna karşılık ortaya çıkan zarar; kendi özel yapısı içerisinde, sonradan değişme eğilimi gösteriyor, kısaca, zararı doğuran eylem veya işlemin doğurduğu sonuçlarda (zararın nitelik veya kapsamında) bir değişiklik ortaya çıkıyor ise, artık "gelişen durum" ve dolayısıyla, gelişen bu durumun zararın nitelik ve kapsamı üzerinde ortaya çıkardığı değişiklikler söz konusu olacaktır. Böyle hallerde, zararın kapsamını belirleyecek husus, gelişmekte olan bu durumdur ve bu gelişme sona ermedikçe zarar henüz tamamen gerçekleşmiş olamayacağı için KTK 111. maddesinde düzenlenen 2 yıllık süre bu gelişen durumun durduğunun veya ortadan kalktığı öğrenilmesiyle birlikte işlemeye başlayacaktır. (HGK, 15.11.2000 gün ve: 2000/21-1609 K: 2000/1699, 4.HD 13.05.1980 gün ve 1980/3493-6206 sayılı; 26.01.1987 gün, 1986/7532 esas, 1987/485 karar sayılı kararı). Dava konusu olay yönünden taraflar arasında düzenlenen ibranameden sonra 2 yıllık süre dolmuştur. Ancak gelişen durumun varlığı halinde gelişen durumun sona ermesinden itibaren 2918 sayılı yasanın 111. maddesinde belirtilen 2 yıl içinde dava açılması gerekir. Gelişen durum; olay sonucu meydana geldiği halde, başlangıçta bilinen yaralanmalar dışında, sonradan ortaya çıkan veya gelişen, olaya bağlı vücut bütünlüğünü bozan sonuçlar olarak tanımlanabilir. Gelişen durum olup olmadığı ise her olaya özgü olarak kanutlara göre değerlendirilir." Yargıtay 17. HD., 2014/18267 E., 2014/15490 K.

konabilir⁴³. Uygulamada da çoğunlukla sigorta şirketine başvuru yapılırken⁴⁴ ibra sözleşmesinden hiç söz edilmemekte, sadece bakiye tazminat talebinde bulunmaktadır. Sigorta şirketinin bu talebe olumsuz yanıt vermesi ya da cevapsız bırakması halinde dava açılmakta, dava esnasında atanan bilirkişi ise uzlaşma belgesine göre yapılan ödemeyi güncelleyerek tenzil ettikten sonra bakiye tazminat tutarını belirlemektedir. Dolayısıyla, sigorta şirketine tazminat talebinde bulunmuş olması, ibra sözleşmesinin iptali iradesini göstermesi açısından yeterlidir⁴⁵. İki yıllık hak düşürücü süre açısından da dava tarihi değil, sigorta şirketine başvuru tarihi esas alınmalıdır. Bu sürenin hak düşürücü bir süre olduğu kabul edildiğinden, iki yıllık sürenin geçmesinden sonra ibranamenin geçersizliği ileri sürülemez.

⁴³ Yılmaz, iptale ilişkin bir irade beyanının ortaya konmaksızın, bu iradenin resen araştırılmasının doğru olmadığı ve iş hukukunda yer alan işçiyi koruma ilkesine benzer bir ilkenin sigorta hukukunda zarar görenler açısından bulunmaması nedeniyle, KTK m. 111/2 uyarınca ibranamenin iptali talebinin davacının dava dilekçesinde açık bir şekilde yer alması halinde, hâkimin taleple bağlılık ilkesini dikkate alarak resen bir inceleme yapmaması gerektiği görülmüştür. Bkz. Yılmaz, s. 81. Ancak, tazminat ödenmiş ve ibraname imzalanmış olmasına karşın sigorta şirketine başvuru yapılmasının iptal iradesini açıkça gösterdiği düşünüldüğünde, yazarın bu görüşü isabetli değildir.

⁴⁴ KTK m. 97 hükmüne göre, zarar gören dava yoluna gitmeden önce sigorta şirketine başvuru yapmak zorundadır. Maddeye göre, zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyumsuzluk olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.

⁴⁵ Yargıtay 11. HD., 25.05.2006 t. 2005/5859 E, 2006/6225 K. sayılı kararı da bu yöndedir. *“Dava, yolcu olan sigortalının trafik kazası sonucu meydana gelen yaralanma nedeniyle tedavi giderlerinin aracın sürücü ve zorunlu mali sorumluluk sigortacısından rücu tazmini istemine ilişkin olup, mahkemece, davalı sigorta şirketi ibra edildiğinden sigorta hakkında açılan davanın reddine karar verilmiştir. Davacı vekili, ibranamenin sigortalı tarafından verilmediğini gibi, miktar itibarıyla de tedavi giderleri ile arasında aşırı oransızlık bulunduğunu ileri sürmüştür. 06.03.2002 tarihli ibranamede sigortalı vekilinin kaza sonucu aracın hasarlanması nedeniyle uğradığı zarara karşılık 893.000.000 TL. olarak davalı sigortayı ibra ettiği anlaşılmaktadır. Şu halde uyumsuzluğun çözümü öncelikle savunmada bahsedilen ibranın KTK 111. maddesi uyarınca geçerli olup olmadığına açıklığa kavuşturulması ile mümkün olacaktır. Anılan düzenlemeye göre, bu kanunda öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir. Tazminat miktarlarına ilişkin olup da yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten itibaren 2 yıl içinde iptal edilebilirler. Yasanın bu hükmünden yararlanmak için ibra belgesinin iptalinin açıkça ve ayrıca istenmesine gerek olmayıp, dava sırasında bu husus ileri sürülebileceği gibi, yapıldığı tarihten itibaren 2 yıl içinde hükümlerinin kabul edilmediğine ilişkin bir irade açıklaması da yeterlidir. Bu durumda, mahkemece, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, 2918 sayılı KTK'nın 111.maddesi açısından ibranamenin değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.”*

II. ARTAN MALULİYETİN TAZMİNAT HAKKI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

A. Maluliyetin Artması

Çalışmanın esas konusunu oluşturan CMK m. 253/19 kapsamında varılan bir uzlaşmanın tazminat üzerindeki etkisi olduğundan, KTK m. 111/2'nin öngördüğü düzenleme dışında dikkate alınması gereken diğer husus, artan maluliyete ilişkin Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarıdır. Yargıtay kararlarında “gelişen durum” veya “maluliyet artışı” şeklinde ifade edilen bu durum, trafik kazası sonucu oluşmuş ve bilinen yaralanmalar dışında, sonradan ortaya çıkan / gelişen ve vücut bütünlüğünü bozan arazlar neticesinde meydana gelmektedir. Yargıtay'ın birçok kararında, maluliyet oranında artış olduğu takdirde, bu durumun yeni bir olgu olduğu ve artan miktar için ayrı bir dava açılabileceği kabul edilmektedir⁴⁶. Dolayısıyla zarar görene bir tazminat ödemesi yapılmış olmasına karşın, bu tarihten sonra tazminat ödemesine esas alınan maluliyet durumunda bir artış olduğu tespit edilirse, bu maluliyet artış oranı esas alınarak yeniden hesaplama yapılması gerekmektedir.

Maluliyette bir artış olduğu iddiası teknik bir konu olup zarar gören tarafından ispat edilmesi gerekir. Dolayısıyla, zarar görenin sigorta şirketine yaptığı başvuruda veya (ödeme talebi reddedildiğinde) dava dosyasına sunacağı maluliyet raporunda, önceki maluliyet raporu değerlendirilerek maluliyetin arttığı hususunun açıkça belirtilmesi zorunludur. Uygulamada, zarar görenlerin, farklı yönetmeliklerden kaynaklanan ve farklı oranlar içeren maluliyet oranlarını gerekçe göstererek talepte buldukları görülmektedir. Ancak, maluliyetin farklı yönetmeliklere göre hesaplanması her ne kadar oranın farklı çıkmasına yol açabilmekteyse de, bu durum maluliyet artışının bulunduğunu ispata yetmeyecektir⁴⁷.

Talebin maluliyet artışına dayandırılmasına karşın, bu hususun dosya içeriğinden tam olarak tespit edilememesi halinde, yargılamayı yapan makam ara kararla davacıdan bu yönde yeni bir maluliyet raporu getirmesini isteyebilir. Bu durumda, zarar görenin tüm tıbbi belge ve raporlarının değerlendirilerek, kaza tarihinde yürürlükte bulunan yönetmelik ekindeki cetveller esas alınmak

⁴⁶ Yargıtay HGK, 12.03.2008 t., 2008/21245 E., 2008/249 K.

⁴⁷ Maluliyetin tespitine yönelik yürürlükten kalkan veya hâlihazırda yürürlükte bulunan çok sayıda Yönetmelik bulunmasına karşın, Yargıtay içtihatlarında kaza tarihinde yürürlükte olan yönetmeliğin esas alınarak tazminat hesaplaması yapılması gerektiği benimsenmiştir. Bkz. Yargıtay 17. HD., 2020/7120 E., 2021/2627 K.

kaydıyla, meydana gelen trafik kazası nedeniyle daha önceki raporlardan sonra maluliyetinde bir artış olup olmadığına; artış varsa, uyuşmazlık konusu kaza ile uygun illiyet bağının olup olmadığına; uygun illiyet bağının tespit edilmesi durumunda, maluliyet oranının kalıcı olup olmadığına karar verilmesi gerekmektedir. Artan maluliyet gerekçesiyle sigorta şirketinden tazminat talep edilebilmesi açısından en önemli husus, maluliyet artışı olduğunu ispatlayan bir raporun sunulmasıdır. Maluliyetin arttığı ispat edilemiyorsa, bu yöndeki talep kabul edilmeyecektir.

B. Maluliyet Artışının Etkisi

Yeniden tazminat talebi artan maluliyete dayanıyorsa, KTK m. 111/2 anlamında bir değerlendirme yapılmaksızın bakiye tazminat tutarının hesaplanması gerekmektedir. Başka bir deyişle, bakiye tazminat talebinin maluliyet oranındaki artışa dayanması halinde, KTK m. 111/2’de öngörülen iki yıllık hak düşürücü süre ve ödenen tazminat ile toplam zarar arasında fahiş fark bulunup bulunmadığı hususunda bir değerlendirme yapılmayacaktır. Talep maluliyet oranındaki artışa dayanıyorsa, KTK m. 111/2 anlamında bir ibra sözleşmesi mevcut bile olsa, varılan uzlaşmanın önceki maluliyet durumuna ilişkin olduğunun kabulü ve ayrıca iki yıllık hak düşürücü sürenin uygulanmaması gerekir⁴⁸.

Maluliyet artışı nedeniyle yeniden tazminat talebi genelde açılacak bir dava ile gerçekleştirilmektedir. Aynı kazaya ilişkin daha önceden verilmiş hüküm olsa da, maluliyet oranında her bir artışın yeni bir olgu olması ve yeni bir davaya konu edileceğine ilişkin yerleşmiş Yargıtay içtihatları dikkate alındığında, zarar görenin maluliyet artışı iddiasının kanıtlanması halinde artan maluliyet oranı açısından tazminat talep edebilmektedir. Ancak, yukarıda ifade edildiği gibi, bu talep açısından en önemli şart sunulan maluliyet raporunda maluliyet artışı iddiasının ispatlanmasıdır.

Maluliyet artışı ispat edilirse, daha önce aynı konuya ilişkin kesin bir hükmün bulunması tazminat talebinin yeniden dava konusu yapılmasına engel teşkil etmemektedir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun (HMK)⁴⁹ 303/1 maddesine göre, bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası

⁴⁸ Karş. Yargıtay 17. HD., 2014/18267 E., 2014/15490 K.

⁴⁹ RG. 4/2/2011, S. 27836.

ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir. Dolayısıyla, her iki davanın taraflarının aynı kişiler olması, yani *müddeabihin aynı olması ve dava sebebinin aynı olması durumunda*, kesin hüküm şartları yerine gelmiş olmaktadır⁵⁰. Bu tür uyuşmazlıklarda genelde davanın tarafları aynı olduğu gibi, önceki dava ile yeni davanın konuları da aynıdır⁵¹. Ayrıca, her iki dava da aynı maddi vakıalara dayanmaktadır. Kesin hüküm, aynı konuda açılan ikinci davada etkisini gösterir ve ikinci davanın reddi gerekir. Başka bir deyişle, aynı konuda yeniden bir dava açılması halinde, uyuşmazlığın daha önce kesin bir hükümle çözümlenmiş olması nedeniyle, kesin hüküm itirazı ileri sürülür⁵². HMK m. 301 anlamında, artan maluliyete ilişkin açılan davalarda kesin hükmün mevcudiyeti düşünülebilir. Fakat esasında bu davalar değişiklik davasıdır⁵³. Değişiklik davasına değişen şartlardan ve zamandan etkilenebilecek edimler konu edilmektedir. Sigorta uyuşmazlıklarında hüküm verilirken mevcut olan koşullar dikkate alınarak karar verilmektedir. Bu koşulların zaman içinde değişmesi halinde, verilen hükmün, değişen koşullar temelinde açılacak değişiklik davası aracılığıyla, tekrar gözden geçirilmesi ve yeni koşullara uygun yeni bir hükmün kurulması mümkündür⁵⁴. Dolayısıyla, kesin hükme konu teşkil eden davada davacının maluliyet oranı sonradan arttıysa ve bu husus açık bir şekilde ispat edilebiliyorsa, değişiklik davası ile artan maluliyet oranında tazminat talep edilebilir. Böyle bir durumda, kesin hüküm itirazı dinlenmeyecektir. Özellikle trafik kazalarında meydana gelen maluliyetin, kazadan sonra yapılacak tıbbi tedaviler sonucunda tamamen iyileşmesi ve maluliyetin ortadan kalkması mümkün olduğu gibi; zaman içinde oluşacak yeni komplikasyonlarla maluliyetin artması da söz konusu olabilir. Hatta kazanın etkisiyle bir organda oluşan maluliyetin zaman içinde diğer

⁵⁰ “Kesin hüküm itirazı, davanın her aşamasında ileri sürülebilir ve mahkeme de davanın her aşamasında kesin hükmün varlığını gözetip, davayı kesin hükümden (dava şartının yokluğundan) reddetmesi gerekir.” *Yargıtay 9. HD.*, 2012/1737 E., 2012/2498 K.

⁵¹ İstisnai bazı durumlarda dava konularının aynı olmaması mümkündür. Örneğin, önceki davanın konusunun sürekli iş göremezlik olmasına karşın, yeni açılan davada geçici iş göremezlik veya geçici bakıcı gideri talebinde bulunulmuş olabilir.

⁵² Ramazan Arslan / Ejder Yılmaz / Sena Taşpınar Ayvaz / Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021, s. 726-738; Baki Kuru / Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt II*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, 2021, s. 1481-1506.

⁵³ Değişiklik davası için ayrıntılı bilgi için bkz. Serhat Kırtlıoğlu, *Medeni Yargılama Hukukunda Değişiklik Davası*, Adalet Yayınevi, 2014.

⁵⁴ Değişiklik davası açabilme imkânı bazı yasal düzenlemelerde öngörülmektedir. Örneğin, TBK m. 75 hükmüne göre, haksız fiil nedeniyle açılan tazminat davasında zararın sonuçlarını tayin etmek mümkün değilse hâkim, vermiş olduğu hükmü yeniden inceleyebilme yetkisini iki yıl için saklı tutabilir.

organlara sirayet etmesi halinde diğer organlarda oluşan maluliyet açısından illiyet bağının oluştuğu düşünülebilir⁵⁵. Tüm bu hususlar dikkate alındığında, mevcut vakıalar ve delillere göre verilecek hükmün kesinleşmesinden sonra ortaya çıkacak maluliyetin değerlendirilmesi ve kesin hükme rağmen yeniden yargılama yapılması, gerçek zarar ilkesinin sigorta hukukundaki önemini ortaya koymaktadır. Nitekim Yargıtay'ın yerleşik içtihadı da bu yöndedir⁵⁶. Ayrıca,

⁵⁵ “Dava dilekçesinde, ameliyattan sonra davacıda davranış bozukluğu başladığı ve arttığı, çeşitli tarihlerde akıl hastanesinde tedavi gördüğü, psikoz durumunun arttığı ve vesayet altına alındığı, davayı da vasisinin açtığı anlatılmaktadır. Trafik kazası itibarıyla ceza zamanasını süresi beş yıldır. Zararın gelişme gösterdiği durumlarda zamanaşımının başlangıcı olarak zararın geliştiği günün, sona erdiği günün, gelişen durumun öğrenildiği günün önemi vardır. Gelişen durum sürdüğü zamanaşımı işlemesi söz konusu olmaz. Zira zararın giderek artması söz konusudur. Somut olayda Adli Tıp Kurumu'nun raporunda; davacıda trafik kazası travması sonrasında gelişmiş ağır psikiyatrik bozukluk bulunduğu ve %100 oranında işgücü kaybı mevcut olduğu ve bu sakatlık durumunun trafik kazasıyla uygun illiyet bağı içinde olduğu belirtilmektedir. Bu rapor gözetildiğinde gelişen tıbbi zarar bulduğundan sakatlık oranının (zarar miktarının) raporu öğrenme ile iki yıllık zamanaşımı süresinin (KTK 109/2) başlatılması gerekmektedir. Bu durumda ise zamanaşımının dava gününde dolmadığı belirgindir. İşin esası incelenerek varılacak uygun sonuç çevresinde bir karar verilmesi gerekirken mahkemece gelişen zarar bulunduğu gözetilmeksizin zamanaşımı nedeniyle davanın reddedilmesi bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 4.HD., 19.06.2006 t., 2005/9285 E., 2006/7428 K.

⁵⁶ Yargıtay'ın bu yöndeki çok sayıda kararından örnek olarak alınan iki tanesi şu şekildedir: “Maluliyetin sonradan artması halinde, yeni bir dava ile artan zararı karşılayacak miktarda maddi ve manevi tazminat istenebilir. Davacı, davalının işyerinde 20.2.1969 tarihinde iş kazasına maruz kalarak beden gücünde % 15 oranında kayba uğramış ve açtığı davada bu malullük oranına göre maddi ve manevi tazminat mahkemedен istemiş, isteğine göre hakkını almıştır. Bundan sonra ikinci davasıyla maluliyet derecesinin. % 15'ten % 29,2 ye yükseldiğini bildirerek bu yükselen maluliyet derecesine göre tazminat takdirini istemiş bulunmaktadır. Davacının önceki davasında belli olan duruma göre, ilerdeki gelişmeleri saklı tutmaksızın tazminat talep etmiş olması, ilerdeki gelişmelere dayanarak yeni bir dava ile artan zararı karşılayacak miktarda tazminat istemesini engelleyen bir kesin hüküm söz konusu olamaz. O halde davacının tazminat isteğini kapsayan iddiası için deliller toplanarak incelenmeli ve varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir. Mahkemece bu yön göz önünde tutulmaksızın davanın reddi usul ve yasaya aykırıdır.” Yargıtay 9. HD., 15.01.1974 t., 73/1607 E., 74/1271 K.

“Beden gücü kayıp oranındaki her artış ayrı bir maddi olgudur. Önceki işgöremezlikten bağımsız olarak tazmini gerekir. Öyle ki, zarar görenin, önceki davada hakkını saklı tutmamış olması, gelecekteki gelişmelere dayanarak yeni bir dava ile artan zararını istemesini engelleyen bir kesin hüküm kabul edilemez. Davacı vekili tarafından, davalıya karşı açılan davada, artan maluliyet nedeniyle ek tazminat istenmesi üzerine yapılan yargılama sonunda, mahkemece davanın reddine ilişkin kararın Yargıtayca incelenmesi sonucu gereği görüldü: Davacı, davalı şirkette staj sözleşmesi gereği çalışırken, sağ el ve kolu matkap tezgahı tarafından sarıldığını, %15.2 oranında kalıcı işgöremez durumuna düştüğünü, %5.1 oranı karşılığı maddi tazminatın ilk dosyada kesinleştiğini; bu davada ise %10.1 fark işgöremezlik karşılığı maddi tazminat isteğinde bulunduğunu açıklamıştır. Mahkemece, %15.2 oranında raporun davalı idarenin itirazı üzerine verilen rapor olduğu, davacının %5.1 oranını göste-

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararında maluliyet artışının bulunması halinde kesin hüküm nedeniyle davanın reddedilemeyeceğini ve maluliyeti gösteren ilk rapor tarihinin zamanaşımı süresinin başlangıcı olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir⁵⁷.

Maluliyet oranında artışın yeniden dava açılmasına imkân vermesi ve bu aşamada kesin hüküm itirazının kabul edilmemesine ilişkin Yargıtay kararları yerindedir. Bazı hallerde, trafik kazası sonucu yaralanan kişiler, kazadan kaynaklanan zararın kapsam ve miktarını hemen ve tam bir açıklıkla *öğrenebilirler*. Kazadan sonra alınan maluliyet raporu maluliyet durumunun sürekli olduğunu ve oranını belirleyebilir. Bu hallerde, zarar gören, uğradığı zararın varlığını, zarar verenin kim olduğunu, kapsam ve miktarını öğrendiği andan itibaren, zarar verenden veya onun sorumluluğunu üstlenenlerden yasal zamanaşımı süresi içinde tazminat talep edebilir. Ancak, ortaya çıkan zararın kazadan hemen sonra alınacak bir raporla tespit edilememesi de mümkündür. Zira maluliyet durumu sonradan değişip artabilir. Dolayısıyla, zararı doğuran

ren rapora itirazı olmadığı gerekçesiyle isteği red etmiştir. Kural olarak, beden gücü kayıp oranındaki her artış ayrı bir maddi olgudur. Önceki işgöremezlikten bağımsız olarak tazmini gerekir. Öyle ki, zarar görenin, ilerdeki gelişmeleri saklı tutmaksızın tazminat istemiş olması, gelecekteki gelişmelere dayanarak yeni bir dava ile artan zararı karşılayacak miktarda tazminat isteğini engelleyen bir kesin hüküm kabul edilemez. Somut olayda davacının, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nun 01.05.1995 günlü raporunda işgöremezlik oranı %5.1 olarak belirlenmiştir: Davacı anılan oranın karşılığı olan maddi tazminatı almıştır. Davacının zaman içerisinde işgöremezliği, Adli Tıp Kurumu 3.İhtisas Kurulu'nun 13.11.1996 günlü raporuna göre %15.2'ye yükselmiştir. Şu durumda işgöremezlikteki %10.1 fark için maddi tazminat isteği haklıdır. Çünkü önceki dava kesin hüküm oluşturmaz. Her bir artış ayrı bir maddi olgudur. Davalı şirket işgöremezlik farkı için hesap edilecek maddi tazminatı ödemekle yükümlü tutulmalıdır. Mahkemece anılan yönler üzerinde durulmaksızın davanın reddedilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 4. HD., 29.06.2000 t., 2000/4141 E., 2000/6380 K.

⁵⁷ Yargıtay HGK, 15.11.2000 t., 2000/211609 E., 2000/1699 K.; Yargıtay 4. HD., 15.11.2001 t., 2001/6413 E., 2001/11160 K.: “*beden zararında gelişen durumun tamamlanmasından sonra, işgücü kayıp oranı Adli Tıp Kurumu'ndan alınacak raporla kesin belli olacağından zamanaşımından söz edilemez. Dava, trafik kazasından kaynaklanan yaralanma nedeniyle tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece istem 2 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddedilmiş, karar davacı tarafından temyiz edilmiştir. Davaya konu olan trafik kazası 06.10.1994 tarihinde olmuştur. Davacının mevcut yaralanması sonucu 20.4.1995 tarihine kadar tedavilerinin Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesinde devam ettiği, daha sonra 14.11.1996 tarihi itibarıyla daimi işgücü kaybının belirlenmesine ilişkin Gebze Devlet Hastanesinin raporuna itibar edilmediği, bunun üzerine Adli Tıp Kurumunun 26.04.2000 tarihli raporu ile maluliyet oranının belirlendiği ve davanın 1 yıl içinde 06.10.2000 tarihinde açıldığı dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, olayda gelişen durum olduğundan davacı zararını bilmediğinden ve bilebilecek durumda olmadığından zamanaşımından söz edilemez. Anılan yön gözetilmeden yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.”*

eylem veya işlemin doğurduğu sonuçlarda bir değişiklik ortaya çıkıyor ise, bu gelişen durumun zararın nitelik ve kapsamı üzerindeki etkileri dikkate alınarak yeni bir tazminat talep hakkının doğduğu kabul edilmelidir⁵⁸.

III. UZLAŞMANIN TAZMİNAT HAKKI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

A. Uzlaşma Kavramı

5271 sayılı CMK 253. maddesi uzlaşma kurumunu düzenlemektedir⁵⁹. Uzlaştırma özellikle son yıllarda Türkiye’de yaygınlaştırmaya çalışılan alternatif uyuşmazlık yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzlaştırmada, yargı dışı onarıcı adalet⁶⁰ anlayışıyla hareket edilerek; şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar görenler aralarındaki uyuşmazlığı çözme yoluna gidilmektedir⁶¹. Yargı organlarının gözetim ve denetimi altında ve bir uzlaştırmacının katılımıyla gerçekleştirilen bu faaliyet sonucunda, taraflar arasında uyuşmazlık çözüme kavuşturulmakta; bir yandan zarar görenin zararının giderilmesi, diğer yandan şüpheli veya sanıkların ceza almaktan kurtulması söz konusu olmaktadır. Böylece yargının yükü de hafiflemiş olacaktır.

CMK’nın ilgili hükümleri dikkate alındığında, uzlaşmanın yapılabilmesi için, uzlaşma kapsamına giren bir suçun varlığı, suçun işlendiğine dair yeterli

⁵⁸ Yargıtay faizin başlangıç tarihi açısından da artan maluliyet tarihinin esas alınması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Yargıtay 21. HD., 21.11.2005 t., 2005/8005 E., 2005/11799 K. Trafik kazaları açısından özel kanun olan KTK temerrüt tarihini ayrıca düzenlemiştir. Buna göre, sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar. Bkz. KTK m. 99. Dolayısıyla artan maluliyet açısından başvuru yapıldığında da bu hüküm dikkate alınarak faiz tarihinin belirlenmesi gerekir.

⁵⁹ 24.11.2016 t. ve 6763 sayılı Kanun’un 34. maddesi ile Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 253. maddesinde uzlaşma olarak yer alan başlık uzlaştırma olarak değiştirilmiştir. Bu kanun ile uzlaştırmanın kapsamı genişletilmiş daha önce uzlaştırma kapsamında olmayan bazı suçlarda uzlaştırma kapsamına alınmıştır.

⁶⁰ Onarıcı adalet kavramı için bkz. Arzu Aşçı, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumuna Kısa Bir Bakış”, *İzmir Barosu Dergisi*, 83(1), 2018, s. 90.

⁶¹ Her ne kadar uzlaştırma kurumu soruşturma aşamasında başvurulacak bir yöntem olsa da, CMK m. 254 hükmüne göre, kovuşturma aşamasında da bu yönteme başvurulması gerekebilir. Maddeye göre, kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253. maddede belirtilen esas ve usule göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir. Aynı şekilde Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği’nin (05.08.2017 tarihli ve 30145 sayılı RG) 4. Bölümünün başlığı da Kovuşturma Evresinde Uzlaştırmadır. Yönetmelikte de bu hususa ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır.

şüphenin bulunması, fail ve mağdurun özgür iradeleri ile bir edim üzerinde anlaşmaya varmaları ve bu edimin yerine getirilmiş olması gerekmektedir⁶². CMK m. 253/15 hükmüne göre, uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı⁶³, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte uzlaştırma bürosuna teslim eder. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır. Uzlaştırma bürosu soruşturma dosyasını, raporu ve varsa yazılı anlaşmayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Maddenin 17. fıkrasına göre, cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.

Uzlaştırma kurumunun Türk hukukunda kabul edilmesi, onarıcı adalet anlayışı açısından büyük önem arz etmekte, sosyal barışın sağlanması, yargı yükünün hafifletilmesi gibi çok önemli faydaları bulunmaktadır. Ancak, özellikle bu makalenin konusunu ilgilendiren mağdurun tazminat hakkı üzerindeki etkileri olumsuz olarak değerlendirilmelidir.

Sigorta davaları açısından, uzlaşma ile şikâyetten vazgeçme kavramları da sıklıkla karıştırılmaktadır. Sigorta şirketleri, davaya cevap dilekçesinde, trafik kazası nedeniyle yapılan ceza soruşturmasında zarar görenin şikâyetten vazgeçtiğini⁶⁴, bu yüzden tazminat talep edilemeyeceğini ileri sürmektedirler. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)⁶⁵ m. 73/7 hükmüne göre, kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde dava açamaz. Ancak, madde hükmünden açıkça anlaşılacağı üzere, şikâyetten vazgeçme şikâyete bağlı suçlarda sadece kamu davasını düşürmektedir. Şikâyetten vazgeçmenin tazminat hakkına etki edebilmesi için ayrıca şahsi haklarından da vazgeçtiği hususunda açık bir

⁶² Aşçı, s. 91.

⁶³ Uzlaştırmacı olarak görev yapacak kişilerin hukukçu olmak zorunda olmadıkları CMK m. 253/24 hükmünden anlaşılmaktadır. Fıkranın ikinci cümlesinde, uzlaştırmacılar, avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin yer aldığı, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen uzlaştırmacı listelerinden görevlendirilir, ifadesine yer verilmektedir. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği 47 vd. maddelerinde de, uzlaştırmacı sicili, eğitim, sınav ve denetimine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır.

⁶⁴ TCK m. 73/1 hükmüne göre, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.

⁶⁵ RG. 12/10/2004, S. 25611.

beyanın bulunması gerekmektedir⁶⁶.

B. Uzlaşmanın Etkisi

1. CMK m. 253/19 Hükümü

CMK m. 253/19 hükmünün beşinci cümlesine göre, uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Kanunun lafzı dikkate alındığında, uzlaşmanın tazminat davası açılmasına engel olduğu görülmektedir. Ancak, kanun koyucunun iradesinin bilinçli olarak ortaya konup konmadığı ve sonuçlarının öngörülüp öngörülmediği konusunda şüphe duyulmalıdır.

Öncelikle CMK m. 253/1’de sayılan uzlaştırma kapsamındaki suçlar göz önünde tutularak bir değerlendirme yapılabilir. Bu hükme göre, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, TCK’da yer alan; kasten yaralama, taksirle yaralama, tehdit, konut dokunulmazlığının ihlali, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, hırsızlık, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması, ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçlarında şüpheli, sanık, suça sürüklenen çocuk ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişininin uzlaştırılması girişiminde bulunulacaktır.

CMK m. 253/1’de öngörülen uzlaştırma kapsamındaki suçlar dikkate alındığında, bunların önemli ölçüde iki kişi arasında geçen taraflardan birinin

⁶⁶ “Haksız fiil tarihinde yürürlükte bulunan 5237 Sayılı TCK 73/7 maddesinde “kamu davasının düşmesinin, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmesi ve vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış olması durumunda artık Hukuk Mahkemesinde dava açamayacağı” düzenlenmiştir. Görülüyor ki, zarar görenin hukuk davası dışında vazgeçmesinin hukuki sonuç doğurabilmesi için kamu davası açıldıktan sonra hâkim karşısında şikâyetten vazgeçmiş olması ile birlikte ayrıca şahsi haklarından da vazgeçtiğini açıklamış olması gereklidir. Somut uyuşmazlıkta; hazırlık soruşturmasında davacı, 09.12.2009 tarihli dilekçesi ile şikâyetçi olmadığını, şüpheliden maddi ve manevi tazminat talebinin bulunmadığını bildirmiş, aynı tarihli Cumhuriyet Başsavcılığınca alınan ifadesinde de şikâyetten vazgeçtiğini beyan etmiş, soruşturma sonucu, şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmesi sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Davacının hâkim karşısında şikâyetten ve şahsi haklarından vazgeçtiğine dair bir beyanı mevcut olmadığından uyuşmazlıkta 5237 Sayılı Kanun’un 73/7 maddesi hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Bu halde davalı ... yönünden davanın esasına girilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanlıgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmediğinden...hükümün davacı yararına bozulmasına” Yargıtay 17. HD., 2014/3769 E., 2015/8945 K.

mağdur, diğerinin zarar veren konumunda oldukları ve bu iki tarafın uzlaştırma kurumu aracılığıyla karşı karşıya getirilmek suretiyle onarıcı adalet anlayışı ile uzlaştırıldıkları, böylece sosyal barışın sağlandığı, aynı zamanda yargı yükü hafifletilerek uzun sürecek ceza davalarının açılmasına engel bulunduğu söylenebilir. Örneğin, konut dokunulmazlığı ihlal edilen ile eden arasında bir uzlaştırma sağlandığında olaydan mağdur olan kişinin özgür iradesi devreye girerek olayın faili olan şüphelinin ceza alması önlenmiş olur ve bu uzlaştırma kapsamında ayrıca bir edim öngörülerek mağdurun zararı da giderilebilir.

Şikâyete bağlı ya da şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın CMK m. 253/1'de öngörülen suçlar açısından uzlaştırma yapılırken, zarar ve bu zarardan sorumlu olacak kişi ya da kişilerin belli olduğu; dolayısıyla, uzlaşma iradesi ortaya konarken uğranılan zararın miktarı dikkate alınarak talep edilecek edimin belirlenebileceği söylenebilir. Buna karşılık CMK m. 253/1'de öngörülen bazı suçlar açısından, tazminat sorumlusu sadece zararı veren kişi olmadığı gibi, suç tarihinden kısa bir süre sonra gerçekleştirilecek uzlaştırma görüşmeleri esnasında zararın niteliğinin, miktarının bilinmesi de mümkün olmayabilir. Özellikle sigorta hukuku temelinde, sigortalı araç sürücüsünün taksirle yaralama suçunu oluşturan davranışından dolayı, zarar görene karşı tazminattan sorumlu tutulan kişi, sadece suçu işleyen şüpheli değildir. Şüpheliyle birlikte, işleten ve sigorta şirketinin de tazminat sorumluluğu doğar. Aynı şekilde bu tür trafik kazaları sonucunda meydana gelen zararın niteliği ve miktarı uzlaşma görüşmeleri yapılırken henüz belli değildir. CMK m. 253/19 hükmünün uygulanmasının anlamı, suçtan mağdur olan kişinin henüz zararının niteliğini ve miktarını öğrenmeden, olayın faili olan araç sürücüsü ile yaptığı uzlaşma neticesinde diğer müteselsil borçluların, bu bağlamda sigorta şirketinin de sorumluluğunu sona erdirmesidir.

CMK m. 253/19 hükmünün, mağdurun henüz tazminat hakkının doğmadığı bir dönemde bundan vazgeçmesi anlamına gelecek şekilde yorumlanması, her şeyden önce, kaynağını 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)⁶⁷ m. 23'den alan, doğmayan haktan feragat olmaz ilkesi⁶⁸ ile uyumlu olmayacaktır. Başka bir deyişle, bir haktan vazgeçebilmek için ortada

⁶⁷ RG. 8/12/2001, S. 24607.

⁶⁸ Yargıtay HGK, 27.11.2013 t., 2013/8185 E., 2013/1601 K: “Söz konusu madde medeni haklardan yararlanma ve aynı zamanda medeni hakları kullanmaktan feragat etmeyi yasaklamıştır. Henüz doğmamış haklar gerek iç hukuk ve gerekse evrensel hukuk kurallarına göre medeni hak niteliğinde olduğu veya oldukları kabul edilmektedir.”; YİBHKGK, 23.05.1966 t., 1966/3 E., 1966/5 K.; Yargıtay HGK, 31.03.1993 t., 1992/16759 E., 1993/132 K.; Yargıtay 11. HD., 14.10.1997 t., 1997/4264 E., 1997/7002 K.

vazgeçilebilmesi mümkün bir hak bulunmalıdır⁶⁹. Tüm bu hususlar göz önünde tutulduğunda, uzlaşmanın tazminat hakkını ortadan kaldıran CMK m. 253/19 hükmünün, toptancı bir anlayışla ve suç konusu olan fiillerin özellikleri dikkate alınmaksızın düzenlendiği sonucuna varılmalıdır.

2. Yargıtay'ın Görüşü

Yargıtay kararları incelendiğinde, genel olarak CMK m. 253/19 hükmünün lafzının dikkate alındığı ve uzlaşma olması halinde sigorta şirketine karşı dava açılmayacağına ilişkin kararlar verildiği görülmektedir. Bu yönde çok sayıda Yargıtay kararı bulunmaktadır. Örneğin, Yargıtay'ın bir kararında, “*Kanun maddesinin 253/19. bendine göre uzlaşmanın sağlanması halinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz, açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Bu yasal düzenleme ışığında da uzlaşma raporu düzenlenmekle davalının tazminat davası açma hakkı bulunmamaktadır. Uzlaşma raporu da ilam mahiyetinde olacağından aksinin aynı kuvvetteki belge ile ispatlanması gerekir. Tüm bu nedenlerle uzlaşma raporu ilam mahiyetinde olduğundan ve uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacağından açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken*” denilmektedir⁷⁰.

Benzer yöndeki başka bir kararda, “*Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 253. maddesi kapsamında, uzlaştırma faaliyetlerinde bulunmuş olup, taraflar maddi ve manevi konularda uzlaşarak şikâyetlerinden vazgeçmiş ve 20/12/2013 tarihinde uzlaştırma tutanağını imzalamışlardır. Bu durumda, davacının dava açmakta hukuki yararı bulunmadığından davanın reddi gerekirken...*” şeklinde hüküm kurulmuştur⁷¹.

Başka bir Yargıtay kararında ise “*...davacının karşı araç sürücüsü ... ile uzlaştığı anlaşıldığından, Ceza Muhakemeleri Kanunu 253/19. maddesine göre davacının artık karşı araçla ilgili sorumlulara karşı tazminat davası açma hakkı bulunmamaktadır.*” sonucuna varılmaktadır⁷².

Bazı Yargıtay kararlarında ise, CMK m. 253/19 anlamında uzlaşmaya rağmen sigorta şirketine karşı tazminat davası açılabilmesi için uzlaştırma

⁶⁹ Karş. Eray Aksın Atar, “Nafakadan Feragat”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi*, 22(3), 2016, s. 252-253.

⁷⁰ Yargıtay 17. HD., 26.03.2019 t., 2016/13482 E., 2019/361 K.

⁷¹ Yargıtay 17. HD., 07.05.2019 t., 2016/14555 E., 2019/5623 K.

⁷² Yargıtay 17. HD., 04.02.2020 t., 2018/3250 E., 2020/677 K.

tutanağında bu hususa ilişkin açıkça şerh konmuş olması gerektiği belirtilmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, “...Mahkemece, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamına göre, davacı tarafın ceza dosyasında uzlaşma protokolü ile dava dışı işleteni ibra etmesi karşısında, işletenin hukuki sorumluluğunu üstlenen davalı ... şirketi hakkında da dava açılmayacağından bahisle davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dava, trafik kazasından kaynaklanan bakıcı (tedavi) giderine ilişkindir. Davaya konu trafik kazasıyla ilgili olarak 21.04.2009 tarihli uzlaşma protokolüyle ceza davası ile davacı mağdur yaya ..., annesi ... ve babası ...'ın sigortalı işleten ... ve sürücü ... aleyhine açmış oldukları maddi ve manevi tazminat davasından feragat etmek şartıyla ve zorunlu trafik sigorta şirketinden talep edilebilecek maddi tazminat hakları saklı tutulmak suretiyle davacı mağdur yaya ..., annesi ..., babası ..., sigortalı işleten ... ve sürücü sanık Emrah 30.000 TL karşılığında uzlaşmış, ceza davasında taksirle yaralama suçundan uzlaşma sebebiyle davanın düşürülmesine, hukuk davasında feragat sebebiyle davanın reddine karar verilmiştir. İşbu dava 25/12/2013 tarihinde mağdur yaya ... tarafından bakıcı (tedavi) gideri talepli olarak kazaya karışan aracın zorunlu trafik sigortacısına karşı açılmıştır. Her ne kadar mahkemece davacının dava dışı işleteni ibra etmesi karşısında, işletenin hukuki sorumluluğunu üstlenen davalı ... şirketi hakkında da dava açılmayacağından bahisle davanın reddine karar verilmiş ise de 21.04.2009 tarihli uzlaşma protokolüne göre davacı ... ile anne ve babasının sigortalı işletenden ve sürücüden 30.000 TL tahsil ettiği, aynı protokol ile davacının sigortalı işletenin zorunlu trafik sigortacısına dava açma hakkını saklı tuttuğu görülmektedir. Bu durumda davacının zararının tamamen giderildiği düşünülemez.

Davacının zararı tamamen giderilerek kaza sebebiyle bir ibralaşma yapılmadığından ve yapılan anlaşma sigorta şirketinin işletene rücu olmadığı için sigorta şirketinin durumunu ağırlaştırmaması sebebiyle ancak ödeme miktarı kadar sigorta şirketini sorumluluktan kurtaracağından, zarar görenin bakiye zararını sigorta şirketinden talep edebileceği anlaşıldığından, mahkemece taraf delilleri toplanarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.” sonucuna varılmıştır⁷³.

⁷³ Yargıtay 17. HD., 17.01.2017 t., 2015/17658 E., 2017/190 K. Sigorta şirketine karşı hakların saklı tutulması halinde uzlaşmaya rağmen dava açılacağına ilişkin çok sayıda BAM

Sigorta uygulamasında CMK m. 253/19 hükmünün genel olarak bedensel zararlara ilişkin olarak sigorta şirketine karşı açılan davalar ile ilgili olduğu görülmekle beraber, bazı Yargıtay kararlarında uzlaşmanın araç hasarına etkisinin de tartışıldığı görülmektedir. Esasında kasıtlı olmadıkça araç hasarına sebebiyet vermek CMK m. 253/1 kapsamında uzlaştırmaya konu olabilecek bir husus değildir. Trafik kazalarında taksir söz konusu olduğundan motorlu araçta meydana gelen hasarın uzlaşma kapsamında değerlendirilmemesi gerekir. Hal böyle olmakla birlikte, uzlaştırma neticesinde ödenen bedelin araç hasarını kapsayıp kapsamadığı yargıda tartışılmıştır. Yargıtay bir kararında, *“Dava, kasko sigorta poliçesine dayalı başlatılan icra takibine itirazın iptali istemine ilişkindir...Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2012/50443 Soruşturma sayılı dosyasında davaya konu trafik kazasıyla ilgili olarak davacıya kasko sigortalı aracın sürücüsü müşteki sanık ..., yolcusu müşteki ... ile davalının maliki olduğu aracın sürücüsü şüpheli ... arasında şüpheli ...'nun müştekilere 3.000 TL ödemesi sonucu 28.11.2012 tarihinde uzlaşma tutanağı imzalanmış, 28.11.2012 tarihinde şüpheli ... hakkında taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma suçundan 28.11.2012 tarihli uzlaştırma raporu sebebiyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına, sanık ... hakkında*

ve Yargıtay kararı bulunmaktadır. Örneğin İstanbul BAM 9. HD., 10.12.2020 t., 2020/1361 E., 2020/4086 K.: *“Somut olayda trafik kazası 05/01/2012 tarihinde, davacının yolcu olarak bulunduğu ...'ün sevk ve idaresindeki ... plakalı motosiklet ile sürücüsü ... olan ... plakalı araca çarpışması sonucu meydana gelmiştir. Yaralanmalı trafik kazası nedeniyle Erdemli Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2012/740 sayılı soruşturma dosyası ile müştekinin ..., müşteki/şüphelinin ... ve şüphelinin ... olduğu kovuşturmaya başlanmış, uzlaşma faaliyetleri devamında 23/04/2012 tarihinde uzlaşma tutanağı düzenlenmiştir. ..., ... ve ... ile uzlaştırmacının imzalarını içeren tutanakta ..., “Şüphelilerden hiçbir talebim yoktur, dava ve şikâyetim de yoktur. Bu şekilde uzlaşmayı kabul ediyorum” şeklinde beyanda bulunmuştur. Devamla, Erdemli Cumhuriyet Başsavcılığınca 23/04/2012 tarihli uzlaştırma raporunda tarafların uzlaştıkları anlaşılma 08/05/2012 tarihinde 2012/1126 Karar sayılı kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Açıklanan yasal düzenleme ışığında da uzlaşma raporunu düzenlenmekle davalının tazminat davası açma hakkı bulunmamaktadır. Uzlaşma tutanağında işletenin hukuki sorumluluğunu üstlenen sigortacı yönünden de haklar saklı tutulmamıştır. Uzlaşma raporu ilam mahiyetinde olacağından aksinin aynı kuvvetteki belge ile ispatlanması gerekir. Tüm bu nedenlerle uzlaşma raporu ilam mahiyetinde olduğundan ve uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle işletenin hukuki sorumluluğunu üstlenen davalı ... Hesabına karşı da tazminat davası açılmayacağından açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirmeye davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamıştır.”*

Yargıtay'ın bir kararında da, *“Bölge Adliye Mahkemesi'nce verilen '...davacının ceza soruşturmasındaki 17.12.2015 tarihli uzlaşma protokolü ile dava dışı işleteni ibra ettiği ve işletenin hukuki sorumluluğunu üstlenen davalı zorunlu mali sorumluluk sigortacısı yönünden haklarını saklı tutmadığı gerekçesiyle, usul ve yasaya uygun bulunan ilk derece mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun esastan reddi' kararının onanmasına.”* karar verilmiştir. Yargıtay 17. HD., 27.01.2020 t., 2018/4696 E., 2020/39 K.

şikayet yokluğundan taksirle yaralama suçundan kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 28/11/2012 tarihli tutanağında tarafından ... ve ...'a yapılan 3000 TL ödeme hükme esas alınan bilirkişi raporunda belirtilen tazminat tutarından mahsup edilmek suretiyle takibin 7.778,25 TL asıl alacak ve takip tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte devamına hükmedilmiştir. Oysaki soruşturma dosyasında yer alan uzlaştırma raporunda davalı araç sürücüsü tarafından yapılan ödemenin davacıya kasko sigortalı araçtaki hasara dair olduğuna dair bir açıklama yer almadığı gibi, uzlaştırma konusu suç taksirle yaralama suçu olup yapılan ödeme ile tarafların uzlaşması sonucunda davalı araç sürücüsü hakkında taksirle yaralama suçundan kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Dolayısıyla davacıya sigortalı araçtaki hasara yönelik yapılmadığı anlaşılan 3.000 TL ödeme mahsup edilmek suretiyle davacı aleyhine eksik tazminata hükmedilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.” değerlendirmesi yapmıştır⁷⁴.

Yargıtay kararı dikkate alındığında, yaralamalı trafik kazasına bağlı olarak yapılan uzlaştırmada, uzlaştırmının araçtaki hasarı da kapsadığını açıkça belirtmedikleri sürece, zarar görenin sigorta şirketine karşı olan tazminat davası açma hakkı devam edecektir⁷⁵. Ancak, yukarıda ifade edildiği üzere, uzlaştırmının taksirle yaralama suçuna ilişkin olarak yapıldığı ve genelde sadece bedensel zararlara ilişkin olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

3. CMK m. 253/19'un Sigorta Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi

a. Taksirle yaralama suçunda hukuki sorumluluğun birden fazla kişide olması

KTK'nın 85/1 ve 91. maddeleri dikkate alındığında, karayollarında bir

⁷⁴ Yargıtay 17. HD., 16.05.2016 t., 2015/18566 E., 2016/5982 K.

⁷⁵ Yargıtay'ın, “Soruşturma dosyasında yer alan uzlaştırma raporunda davalı ...'in oğlu olan araç sürücüsü tarafından davacı sürücüye yapılan ödemenin davacıya ait araçtaki hasara dair olduğuna dair bir açıklama yer almadığı gibi, uzlaştırma konusu suç taksirle yaralama suçu olup yapılan ödeme ile tarafların uzlaşması sonucunda davacı sürücü ve davalı ...'in oğlu olan araç sürücüsü hakkında taksirle yaralama suçlarından kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Dolayısıyla davacıya aracındaki hasara yönelik yapılmadığı anlaşılan 2.000,00 TL ödeme mahsup edilmek suretiyle mahkemece davacı aleyhine eksik tazminata hükmedilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.” şeklindeki değerlendirmesi yerindedir. Bkz. Yargıtay 17. HD., 27.09.2016 t., 2016/4081 E. Şüphesiz ki bedensel zarar için yapılan ödemenin araç hasarına ilişkin tazminattan tenzil edilmesi düşünülemez.

aracın işletilmesi sonucu bir kişinin maddi veya manevi bir zarara uğraması halinde bu zarara sebebiyet verenlerin sorumluluğunun üstlenilmesini sağlamak amacıyla sigorta yaptırılması zorunludur. Böylece, trafik kazasından dolayı meydana gelen zarara ilişkin olarak hem işleten⁷⁶ -araç sürücüsü ile işletenin farklı olması halinde- hem araç sürücüsü hem de sigorta şirketinin sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Zarardan sorumlu olan bu kişiler açısından müteselsil sorumluluk bulunduğundan, zarar gören kişi, TBK m. 163 hükmü gereği, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını dilerse borçluların hepsinden dilerse yalnız birinden isteyebilir.

Zarar verenlerin birden fazla olması halinde sorumluluğu düzenleyen KTK m. 88 hükmüne göre, bir motorlu aracın katıldığı bir kazada, bir üçüncü kişinin uğradığı zarardan dolayı, birden fazla kişi tazminatla yükümlü bulunuyorsa, bunlar müteselsil olarak sorumlu tutulur. Aynı hükmün ikinci fıkrasında ise, “birden fazla kişinin sorumlu olduğu durumlarda, bunlar arasındaki ilişki bakımından zarar, olayın bütün şartları değerlendirilerek paylaşılır. Özel durumlar ve özellikle araçların işletme tehlikeleri, zararın iç ilişkide başka türlü paylaşılmasını haklı göstermedikçe, işletenler ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahipleri kusurları oranında zarara katlanırlar”, demektedir. KTK m. 88 hükmünün birinci ve ikinci fıkrası birlikte değerlendirildiğinde, trafik kazasından zarar görenler, tüm sorumlulara veya sorumluların birine ya da birkaçına (kazaya karışan araçların işletenlerine, sürücülerine ve trafik sigortacılarına) karşı açtıkları davada, mahkemece hükmedilecek tazminat tutarlarının tamamını, sorumluların birinden isteyebilecekleri gibi, hepsinden de talep edebilirler. Tazminatın tamamını ödeyen işleten veya sigortacı, kusuru oranında, kazaya karışan diğer kişilere rücu eder. Dolayısıyla, kazaya karışan araçların sigorta şirketlerinden biri, ortaklaşa ve zincirleme sorumluluk gereği, sigortalı araç sürücüsünün kusur oranına bakılmaksızın, poliçe limitini aşmamak üzere zarar görenlere tam ödeme yapmışsa, kusuru oranında diğer kişilere rücu edecektir. Yargıtay kararlarında, tazminatın tamamının ilgililerin birinden talep edilebileceği ve daha sonra bunların birbirine rücu edebilecekleri kabul edilmektedir⁷⁷.

⁷⁶ Fikret Eren, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 1987, s. 175-182.

⁷⁷ “Dava trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat davasıdır. Trafik kazasında birden çok kişinin sorumluluğu söz konusu olabilir; işletici, sürücü, sigortacı, yaya gibi. Karayolları Trafik Kanunu’nun 88. maddesinde aynı zarardan sorumlu olan kişilerin müteselsilen sorumlu olacakları kabul edilmiştir. Müteselsil sorumlulukta BK. 142. m. uyarınca zarar gö-

Kanun koyucunun uzlaştırmanın tazminat sorumluluğunu da sona erdiren düzenlemesinde, trafik kazasında zarar gören kişinin tazminat davası açabileceği birden fazla kişinin bulunduğunu göz ardı ettiğini kabul etmek gerekir. Yukarıda ifade edildiği üzere, CMK m. 253/1 kapsamında, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören kişilerin uzlaştırılmasından söz ederken, ceza sorumlusu ile tazminat sorumlusunun aynı kişi olacağı ve uzlaştırma ile hem cezai hem de hukuki sorumluluğun ortadan kaldırılarak tam bir barışın sağlanmasının amaçlandığı; ancak, hukuki sorumluluğun birden fazla kişide olduğu trafik kazalarının göz önünde tutulmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, CMK m. 253/19 hükmü düzenlenirken trafik kazasından kaynaklanan yaralama suçları göz ardı edilmiş ve mağdurun suçtan kaynaklanan bedensel zararının tazmini için ayrıca KTK uyarınca zorunlu mali sorumluluk sigortacısına da başvuru ve dava hakkının bulunduğu hususu gözden kaçırılmıştır. Hâlbuki sigorta yaptırıp yaptırmama kural olarak ihtiyari olmasına karşın, toplumsal menfaatlerin korunması, zarar verenin uğranılan zararı karşılamakta güçlük çekeceği düşüncesiyle ve zarar görenin uğramış olduğu zararın tam olarak karşılanmasını sağlamak amacıyla bazı durumlarda sigorta yaptırılması zorunlu tutulmuştur. Zorunlu sigortalardan olan trafik sigortası ile araç işletenin sorumluluğu üstlenilerek, trafik kazasından dolayı zarara uğrayan kişinin zararlarının teminat limiti kapsamında karşılanması amaçlanmaktadır.

Trafik kazalarında ortaya çıkan zararın ve ödenecek tazminatın büyüklüğünden dolayı, zarar gören kişiler, ekonomik açıdan zararı karşılama güçlerinin şüpheli olduğu sürücü veya işleten yerine, genelde, sigorta şirketinden talepte bulunmaktadır. Zarar gören kişinin, kazanın henüz etkisi devam ederken, uzlaşmayı kabul etmesi neticesinde zarardan dolayı müteselsilen sorumlu olan diğer kişilerin sorumluluklarını da sona erdirmiş olduğunu kavradığını söylemek her zaman mümkün değildir. Hal böyleyken, CMK m. 253/19 hükmünün katı uygulanması, araç sürücüsü ile yapılan uzlaşmanın diğer müteselsil borçluların da borçtan kurtulmasına neden olması

renin dilediği borçluya başvurma hakkı vardır; dilerse sorumlulardan birine, dilerse hepsine veya bir kısmına karşı dava açabilir. Müteselsil sorumlulukta kural olarak borçlulardan her biri borcun tamamından sorumludur. İşleten olmayan araç sürücüsü aracın işletilmesine katkıda bulunan kişi olarak meydana gelen zarardan sorumlu olabilir. Somut olayda davacı araç malikine, sürücüsüne, her iki araca ait sigorta şirketine karşı müştereken ve müteselsilen dava açmıştır. Davanın müteselsil sorumluluk esasına göre açılmış olmasına, bütün davalıların mükerrer tahsile sebebiyet vermemek kaydı ile kabul edilen zararın tamamından sorumlu olduklarının kabulü gerekirken, davalı D... Sigorta AŞ. yönündeki davanın kabulüyle diğer davacılar yönünden davanın reddi isabetli görülmemiştir.” Yargıtay 17. HD., 08.06.2004 t., 2004/5095 E., 2004/7139 K.

hakkaniyete aykırı sonuçların doğmasına neden olacağı açıktır.

Kamu hukukuna ilişkin olan bir düzenleme ile trafik kazasında mağdur olan kişilerin tüm tazminat haklarının ellerinden alınmasının adil olmayacağını kabul etmek gerekir. Varılan kararın ne anlama geldiği, ne tür sonuçlar doğuracağı ve aynı zamanda sigorta şirketine karşı olan tüm tazminat davası açma hakkını da kaybedeceği konusunda yeterli derecede bilinçlendirilmeden, zarar görene imzalatılan uzlaştırılma belgesinin, hukuk düzeninin amaçladığı sonuçları doğuracağını söylemek mümkün değildir. Nitekim Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 22. Hukuk Dairesinin 2017/1083 E., 2017/1849 K. sayılı kararında da uzlaşmanın hukuki sonuçları açıklanmadan yapılan uzlaşmanın geçerli olmadığı yönünde karar vermiştir. Kararda, “... *uzlaşma tutanağı incelendiğinde davacı müştekinin davalıya ya da sigorta şirketine karşı uzlaşma halinde maddi manevi tazminat davası açma hakkından vazgeçmiş sayılacağı hususu ya da açılmış olan davadan feragat etmiş olacağı hukuki sonucu açıklanmamış ve kendisine bu hususta hatırlatma yapılmamıştır. Bu nedenle Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılan uzlaşmanın 5237 sayılı yasanın 253/19. Maddesinde belirtilen şartları tam olarak içermediği anlaşıldığından davacının tazminat isteme hakkından feragat ettiği kabul edilemez. Bu nedenlerle davacıların açtığı davanın uzlaşma nedeniyle reddine karar verilmesi isabetli olmamıştır...*” sonucuna varılmıştır. BAM’ın bu kararında sigorta hukukunun özellikleri dikkate alınarak değerlendirme yapıldığı ve kararın yerinde olduğu düşünülmektedir.

b. KTK m. 111/2 ve maluliyet artışına ilişkin Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları ışığında değerlendirme

Sigorta türleri açısından bazı farklılıklar olsa da, sigorta hukukuna hâkim olan önemli ilkelerden biri gerçek zarar ilkesidir⁷⁸. Bu ilke sayesinde sigorta şirketi uğranılan zararı teminat limiti kapsamında karşılamaktadır. Gerçek zarar ilkesinin önemsendiğini gösteren en önemli düzenleme KTK m. 111/2 hükmüdür. Bunun dışında, maluliyetin artması halinde daha önce verilmiş ve kesinleşmiş mahkeme kararına rağmen yeniden dava açılabileceğini öngören yerleşik Yargıtay içtihatları göz önünde tutularak, CMK m. 253/19 hükmünün irdelenmesi gerekmektedir.

⁷⁸ Gerçek zarar ilkesiyle bağlantılı olan diğer bir ilke de zenginleşme yasağıdır. Bu ilke sigorta ettiren veya sigortalının sigorta aracılığıyla zenginleşmesini önlemek amacıyla taşır. Merih Kemal Omağ, “Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı”, Selçuk Öztekin / Kamil Yıldırım / Nevhis Dere-Yıldırım (Ed.), *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan*, Alkım Yayınevi, 2003, s. 255.

KTK m. 111/2’de, tazminat miktarlarına ilişkin olup da yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmaların veya uzlaşmaların yapıldıkları tarihten itibaren iki yıl içinde iptal edilebilecekleri düzenlenmiş olmasına karşın; henüz zararın miktarı, niteliği, kalıcı olup olmadığı bilinmeksizin ve ileride hayatı nasıl etkileyeceği konusunda hiçbir bilgiye sahip olunmaksızın, uzlaşma sonucu tüm tazminat haklarından feragat edilmesi, uzlaştırma müessesesinin sigorta hukukuna hâkim olan ilkelerle çelişmesine neden olmaktadır. Zira ibra, borçlar hukuku anlamında borcu sona erdiren bir sözleşme olmasına rağmen, KTK m. 111/2 kapsamında, tazminatın yetersiz belirlenip ibra sözleşmesi yapılması halinde, sözleşmenin sadece bir irade beyanıyla iptal edilebileceği öngörülmektedir. Sigorta şirketi tarafından tazminat ödemesi yapılmış olmasına karşın, ödemenin yetersiz olması nedeniyle sigorta şirketine bakiye tazminat için başvurma hakkı sağlandığı düşünüldüğünde, henüz maluliyet raporunun alınmadığı, tıbbi tedavilerin sonuçlanmadığı ve kazanın bedensel bütünlük üzerinde oluşturacağı etki bilinmeden, sonuçları konusunda yeterince aydınlatılmadan edimli veya edimsiz yapılacak bir uzlaştırmanın tüm tazminat haklarını sona erdireceğini kabul etmek doğru değildir. Nitekim İstanbul BAM 8. HD., 19.12.2019 t., 2018/126 E., 2019/4106 K. sayılı kararında *“10/05/2016 tarihli uzlaşma raporu incelendiğinde, tarafların anlaşmaya vardıkları 1.500,00-TL’lik bedelin davacı tarafından kaza sonrasında hastane masrafları da dâhil olmak üzere yapılan masraflara ilişkin olduğu, bedelin davacının maluliyet tazminatına ilişkin olmadığı, hatta bu tarih itibariyle davacının maluliyet durumunu belirleyen bir raporun dahi düzenlenmemiş olduğu, davacının uğramış olduğu maluliyet zararının giderilmesine ilişkin bir belge niteliğinde de bulunmadığı, bu nedenle söz konusu uzlaşma tutanağına istinaden CMK 253/19. maddesi gereğince davacının tazminat talebinin reddine karar verilmesinin hatalı olduğu...”* değerlendirmesini yapmıştır. Özellikle henüz maluliyet raporu alınmadan ve zarar öğrenilmeden varılacak bir uzlaşmanın geçerli olmadığı yönündeki bu karar yerindedir.

CMK m. 253/19 anlamında yapılacak uzlaştırmanın tazminat hakkı üzerindeki etkisi, maluliyet artışı nedeniyle yeniden dava açılacağına ilişkin Yargıtay kararları dikkate alınarak da değerlendirilmelidir. Maluliyet artışı hallerinde, HMK m. 114/1-i’de dava şartı olarak öngörülen *“aynı davanın daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması”* hükmü dikkate alınmaksızın yeniden dava açılacağı Yargıtay tarafından benimsenmektedir. Yargıtay’a göre, *“Kesin hükümden söz etmek için usul hükümlerine göre tarafların, müddeabihin ve sebebinin aynı olması gerektir. Gerçekten her iki davada taraflar ve sebep aynı olmakla beraber müddeabih aynı değildir. Davacı ikinci*

davası ile %11 ile %32 arasındaki malullük farkının gerektirdiği tazminat istemiştir. O halde davacının tazminat isteğini kapsayan iddiası incelenmeli ve varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir.”⁷⁹

Maluliyet raporunun bulunduğu, yargılamanın yapıldığı ve mahkeme kararının kesinleştiği bir durumda maluliyet artışı ispat edilerek yeniden dava açılabilmesi kabul ediliyorken; maluliyetin ve zararın belirgin olmadığı bir noktada, salt taraflar arasındaki uzlaşmadan dolayı, gelecekteki tüm tazminat haklarından feragat edildiğinin kabul edilmesi karmaşaya neden olacaktır. Maluliyet raporu alınmadığından kişinin zararını öğrenemediği, dolayısıyla olmayan hakkından vazgeçmesinin de söz konusu olamayacağı düşünüldüğünde de CMK m. 253/19 hükmünün tazminat davası açma hakkını tamamen ortadan kaldırdığını kabul etmenin doğru olmadığı belirtilmelidir.

Her ne kadar Yargıtay CMK m. 253/19 hükmünün lafzını dikkate alarak aksi yönde kararlar veriyor olsa da, Bölge Adliye Mahkemeleri'nin uzlaştırmanın sigorta şirketinin tazminat sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı yönündeki kararları da bulunmaktadır. Adana BAM 3. HD., 05.03.2019 t., 2018/1721 E., 2019/356 K. sayılı kararının özellikle zarar belli olmadan yapılan uzlaşmanın geçerli olmadığı yönündeki tespiti önemlidir. Karar şu şekildedir: “*Dava, davalı sigorta şirketi nezdinde zorunlu mali sorumluluk sigortası poliçesi ile sigortalı aracın karıştığı trafik kazasında davacının yaralanması sonucunda geçici ve sürekli iş göremezlik kaybına uğradığından bahisle açılmış maddi tazminat davasıdır. Davacı ile dava dışı sürücü arasında herhangi bir ödeme olmaksızın uzlaşmanın gerçekleştiği ve C. Savcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği anlaşılmaktadır. CMK'nın 253/19. maddesi uyarınca uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Bu hüküm gereğince uzlaşma nedeniyle hukuk mahkemesinde dava açılmayacak ise de burada 2918 sayılı KTK'nın 111. maddesinin de*

⁷⁹ Yargıtay 9. HD., 30.01.1967 t., 1966/11434 E., 1967/670 K.

Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarında da bu yönde verilmiş çok sayıda kararı bulunmaktadır. Örneğin, Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakem Heyeti'nin 06.03.2020 t. ve 2020/18699 K. sayılı kararında “*Son maluliyet raporunda, önceki raporlarda olmayan sol kol kırığına bağlı el bileği hareket kısıtlılığı arızasının tespit edildiği, bu hali ile maluliyet oranının arttığı ve bu durumun yeni gelişen bir vaka olduğu, her ne kadar davacı yapılan ödeme sonrasında sürekli maluliyet tazminatı için açtığı davasından feragat etmişse de doğmamış haklardan feragat söz konusu olamayacağından, feragat tarihinden sonraki maluliyet oranındaki artış sebebiyle başvuranın her zaman talep hakkının mevcut olduğu, buna göre %3 oranındaki artan oran dikkate alınarak hesaplanan 24.778,60 TL tazminat tutarının davalıdan tahsiline...*” denmektedir.

irdelenmesi önem arz etmektedir. 2918 sayılı KTK'nın 111/2. maddesi uyarınca yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar, yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir. Yasa'nın bu hükümünden yararlanmak için ibra belgesinin iptalinin açıkça ve ayrıca istenmesine gerek olmayıp, dava sırasında bu husus ileri sürülebileceği gibi, yapıldığı tarihten itibaren 2 yıl içinde hükümlerinin kabul edilmediğine ilişkin bir irade açıklaması da yeterlidir. Dosyada mevcut verilere göre uzlaşma tarihi olan 29/05/2017 tarihinden dava tarihi olan 09/11/2017 tarihine kadar 2 yıllık hak düşürücü sürenin de geçmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Davacının ceza soruşturmasında yapılan uzlaşma ile gerçek amacı, ceza soruşturmasının sonuçlanmasıdır. Zaten davacılar vekili de soruşturma dosyasında uzlaştırmayı "bu dosyaya ilişkin olarak" diyerek sadece soruşturma dosyasına ilişkin uzlaştıklarını beyan etmiştir. CMK'da yapılan düzenleme ve zarar görenin nihai sorumlu sürücü hakkındaki davadan vazgeçmiş olması diğer sorumluları da borçtan kurtaracağı dikkate alındığında zarar belli olmadan usulüne uygun yapılmayan uzlaşmanın 2918 sayılı KTK'nın 111. maddesine göre iptalinin istenebileceğinin kabulü gerekir⁸⁰.

Tüm bu kararlardan Yargıtay'ın aksine, BAM kararlarında CMK m. 253/19 kapsamında varılacak bir uzlaşmanın sigorta şirketinin sorumluluğu üzerindeki etkisinin her somut olayın özelliklerine göre irdelenmesi ve sigorta hukukuna hâkim olan gerçek zarar ilkesi çerçevesinde değerlendirme yapılması gerektiğinin kabul edildiği görülmektedir.

Yargı kararları arasında birliğin sağlanması amacıyla CMK m. 253/19 ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nde (CMUY)⁸¹ bazı değişikliklerin yapılmasının zaruri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, CMK m. 253/19 hükmünün 5. cümlesinde yer alan "uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır" cümlesine "birden fazla kişinin hukuki sorumluluğunun olduğu durumlarda, diğer sorumlulara karşı dava hakkı saklıdır" veya "trafik kazasından kaynaklanan taksirle yaralama suçuna ilişkin uzlaştırmalarda zarar görenin sigorta şirketine karşı dava açma hakkı saklıdır" şeklinde

⁸⁰ Benzer yönde karar için bkz. Ankara BAM 22. HD., 2017/1083 E., 2017/1849 K. Benzer yönde "mahkemece uzlaştırma tutanakları incelendikten sonra da davacıların zararlarının tamamen giderilip giderilmediği, kaza nedeniyle geçerli bir ibralaşma olup olmadığı araştırılmalı, ibralaşma olduğu kabul edildiği takdirde davacılar tarafından ödeme kadar davalı şirketin sorumluluktan kurtulacağı göz önüne alınarak varılacak sonuca göre karar verilmelidir." Gaziantep BAM 17. HD., 12.10.2017 t., 2017/916 E., 2017/1096 K.

⁸¹ RG. 05.08.2017, S. 30145.

bir ek yapılması düşünülebilir. Bu yönde bir yasal değişikliğin zaman alacağı düşünülüyor ise, CMUY’da yapılacak bir düzenleme ile uzlaştırmacının görevleri arasında, “trafik kazasından kaynaklanan taksirle yaralama suçlarında uzlaştırma belgesinin imzalanmasının sigorta şirketine karşı olan tazminat davası açma hakkını da ortadan kaldıracağını mağdura açıkça bildirilmiş olması ve bu bildirim yükümlülüğünü yerine getirdiğine ilişkin olarak zarar görenden yazılı beyan alması” şeklinde düzenlemeler öngörülebilir.

SONUÇ

CMK’nın 253/19 maddesinde, taksirle yaralama suçlarında yapılması gereken uzlaştırma girişimi sonrasında, uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacağı ve açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Kamu düzenine ilişkin olarak CMK’da düzenlenen uzlaşma müessesesi sonucunda, cezai soruşturma sona erdirildiği gibi maddedeki hüküm doğrultusunda tazminat talebinden de feragat edilmiş olmaktadır. Uzlaşma müessesesi, suçun işlenmesiyle bozulan kamu düzeninin barış yoluyla yeniden tesisini amaçlamaktadır. Bunun sonucu olarak, sadece ceza davasına ilişkin anlaşmazlıklar değil, aynı zamanda hukuki bir ihtilafın da kalmaması sağlanmaktadır. Böylelikle suçtan zarar görenin zararı giderilmek suretiyle adalet sağlanacaktır. Ancak, düzenlemenin CMK’da yapılmış olması nedeniyle uzlaşma yapılmasındaki önceliğin cezai yöndeki ihtilafı sona erdirmek olduğu düşünüldüğünde, uzlaşmanın sonuçlarının cezai sorumluluğu olan kişi/kişiler ile sınırlı olması gerektiğinin kabulü gerekir.

Anılan madde uyarınca; cezai yöndeki sorumluluk sona erdirilirken hukuki sorumluluğun da sona erdirilmesindeki amaç, cezai sorumluluğu olan kişinin, hukuki sorumluluğunu da sona erdirmek olup, hukuki sorumluluğu olan diğer müteselsil sorumlular bakımından aynı sonuca varılması, bu düzenlemenin ceza muhakemesi kanununda yer alması ve cezai işlemin sonucuna bağlanması karşısında doğru olmayacaktır. Nitekim CMK’nın 255. maddesine göre, bir suçtan dolayı iki veya daha fazla kişinin cezai sorumluluğu söz konusuysa ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanabilecektir.

Ödeme sonrası yapılan bir ibra sözleşmesinin belli bir süre içerisinde bedel eksikliğinden dolayı iptali ve yeniden yapılan hesaplama göre ödeme yapılmasının, hatta tazminata dair kesinleşen mahkeme kararından sonra maluliyet oranının artması nedeniyle yeniden ödeme yapılmasının talep edilmesinin mümkün olduğu göz önünde bulundurulduğunda, henüz zarar belli

olmadan borçlulardan birinin cezai sorumluluğunu sona erdirmek amacıyla yapılan uzlaşmanın, cezai sorumluluğu bulunmayan diğer borçluların da hukuki sorumluluğunu sona erdirdiğini kabul etmek her şeyden önce adaletli bir yaklaşım değildir.

Bu makalede yapılan tartışmalar neticesinde, yargı kararlarındaki çelişkinin ortadan kaldırılması ve hukuk güvenliğinin sağlanması amacıyla CMK m. 253/19 hükmünde ve CMUY’da gerekli değişikliklerin yapılmasının yerinde olacağı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aktay N / Arıcı K / Kaplan T S, *İş Hukuku*, Gazi Kitabevi, 2007.
- Arslan R / Yılmaz E / Taşpınar Ayvaz S / Hanağası E, *Medeni Usul Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021.
- Aşçı A, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumuna Kısa Bir Bakış”, *İzmir Barosu Dergisi*, 83(1), 2018, s. 87-110.
- Atar E A, “Nafakadan Feragat”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi*, 22(3), 2016, s. 251-267.
- Ayhan R / Çağlar H / Özdamar M, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, 5. Bası, Yetkin Yayınları, 2021.
- Baysal B, *Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur)*, On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Durak Y / Şahin T, “Hatır İçin Taşıma”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 73(1), 2015, s. 339-362.
- Eren F, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 1987, s. 159-212.
- İzmirlioğlu A, “6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname”, *Yaşar Üniversitesi E Dergisi*, 8 (Özel Sayı), 2013, s. 1457-1482.
- Kale S / Tunç Yücel M, “Sigortacılık Kanununda Tahkim”, Osman Berat Gürzumar (Ed.), *Haluk Konuralp Anısına Armağan Cilt:1*, Yetkin Yayınları, 2009, s. 461-477.
- Karasu R, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, Yetkin Yayınları, 2016.
- Karasu R, “Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(26), 2016, s. 49-69.
- Keser Y, “Hatır Taşımacılığında Doğan Zararlardan Hakkaniyet İndirimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan Özel Sayısı*, 21(Özel Sayı), 2019, s. 2357-2393.
- Kılıçoğlu A M, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Bası, Turhan Kitabevi, 2020.

- Kırtlıoğlu S, *Medeni Yargılama Hukukunda Değişiklik Davası*, Adalet Yayınevi, 2014.
- Kurt Konca N, “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, Sabih Arkan (Ed.), *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, Turhan Kitabevi, 2010, s. 1343-1365.
- Kuru B / Aydın B, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt II*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, 2021.
- Nimet Yaşar T, “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9(36), 2018, s. 211-240.
- Omağ M K, “Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı”, Selçuk Öztekin / Kamil Yıldırım / Nevhis Dere-Yıldırım (Ed.), *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan*, Alkım Yayınevi, 2003, s. 253-262.
- Özdamar M, “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 2013, s. 831-856.
- Sarıhan B B, “Türk Borçlar Hukukunda ve İş Hukukunda İbranın Hukuki Boyutu”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 2020, s. 99-119.
- Ulusoy E, “Finans Hukukunda Tahkim”, *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”*, <<https://hukuk.marmara.edu.tr/yayinlar/sempozyum-yayinlari/ii-uluslararasi-ozel-hukuk-sempozyumu-tahkim/>> Erişim Tarihi 02.02.2022, s. 203-251.
- Yener M Z, “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Sulh Sözleşmesi ve İbra Sözleşmesi ile Çözülmesi”, *Adalet Dergisi*, (64), 2020, s. 531-564.
- Yılmaz G, “Sigorta Şirketleri ile Yapılan İbra Sözleşmelerinin Karayolları Trafik Kanunu m. 111/2 Uyarınca İptali”, *İzmir Barosu Dergisi*, (1), 2018, s. 59-86.